

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Pris 25 öre.

MORNINGBRIK

N:r 6 Årg. 27
JUNI 1931

De, som få bära tyngsta bördan,
Ådalsoffrens mödrar och hustrur.

Hushållsskolan Margareta

DROTTNINGGATAN 69

Filialer: Stockholm, Hamngatan 10, 2 tr. (mitt för Kungsträdgården) Hornsgatan 1, Örebro Klostergatan 11, Linköping S:t Larsgatan 21, Jönköping Kyrkogatan 6, Göteborg Parkgatan 2 (f. d. Dicksonska Palatset), Malmö Södergatan 32, Lund Bantorget 7, Borås Osterlånggatan 44, Hälsingborg N:a Trädgårdsgatan 21.

I:a klass matsalar och festvåning.

Elever bibringas omsorgsfull undervisning i finare och enklare matlagning, dukning, uppläggning, bakning av finare småbröd, tårter och matbröd, beredning av korv, à la dauber m. m. Kurstiden 3 à 4 månader (2 mån.). Förfrågningar ställas till föreståndarinnan för någon av skolorna.

Vördsamt **Fru Hanna Lindmark.**

Dess principer:

1. *Idrotten* en huvudsak. Reportaget i andra rummet.
2. Landet står över individen. Men ej över rätten.
3. All kultur kräver *specialisering*: allvar och djup.
4. Specialintresset bör paras med öppet *allmänintresse*.
5. Många (och goda) amatör-idrottsmän. Goda "proffs".
6. Även idrottssakerna ha två sidor. Eller fler.
7. Argumentering stark i sak, hovsam i form.
8. Ärlig förtrytelse, frankt uttryckt, skämmer ej en god sak.

Idrottsbladet

är Nord-Europas förnämsta idrottstidning!

Utkommer:

Måndag, Onsdag, Fredag.

Förbundsmärket

Soc. dem. Kvinnoförbundets medlemmar!

Bär det vackra förbundsmärket i röd emalj och guld.

Pris kr. 1:25

Beställ snarast hos kvinnokl. kassör.

Sexualhygienisk rådgivningsavdelning i Morgonbris.

En av landets främsta kvinnoläkare medverkar.

Från arbetarkvinnornas årskonferenser har framkommit önskemål om att i Morgonbris skulle införas en frågeavdelning i sexualhygieniska spörsmål.

Morgonbris' har nu lyckats vinna medverkan från en av vårt lands mera kända kvinnoläkare och ser sig därmed i stånd att tillmötesgå framställningen.

Under adress Morgonbris' redaktion, Upplandsgatan 1, Sthlm, kan således från och med nu ställas personliga frågor i de fall, där råd äro särskilt påkallade. De svar, som kunna bli av allmänt intresse, publiceras i tidningen.

Socialistiska Arbetarinternationals fjärde kongress sammanträder i Wien den 25 juli—1 aug. 1931. Soc. Internationella kvinnokonferensen sammanträder d. 23-24 juli.

Berättigade att utse deltagare äro organisationer tillhörande Soc. Dem. Arbetarepartiet. Anmälan jämte kongressavgiften 36:— kr. pr deltagare till kongressen och 30:— kr. till kvinnokonferensen skall vara inlämnad senast den 10 juni till Partistyrelsen, Barnhusgatan 16, Stockholm.

Advokat

EVA ANDÉN

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.

HERKULESGATAN 14
STOCKHOLM
Tel.: 7575, 7576, 7577

Till god

husmanskost hör

Tre Ess

Smakar som Smör

Inbetalningen till Bildningsfonden.

I slutet av maj och början av juni månad inkasseras avgiften 5:— kr. till förbundets bildningsfond, medelst kvitto pr postförskott.

Klubbarna torde beakta att inbetalningen till bildningsfonden är obligatorisk, vilket beslutats vid två på varandra följande kongresser.

Se stadgarna sid. 24—25 i medlemskortet.

Trots att Ekströms Jästmjöl är det äldsta — är det dock det modernaste bakpulvret. Genom att draga nytta av de senaste upptäckterna på bakpulverindustriens område har det ständigt bibehållit sin rangplats. Ett provbak skall mer än väl övertyga Eder om sanningen av vad vi säga.

EKSTRÖMS JÄSTMJÖL

Svenskt! Äldst! Bäst!

Envar har sin smak — **även i fråga om gott kaffe!**

Därför har kooperativa inte en utan många olika kaffeblandningar — en hel smakskala! Och varje

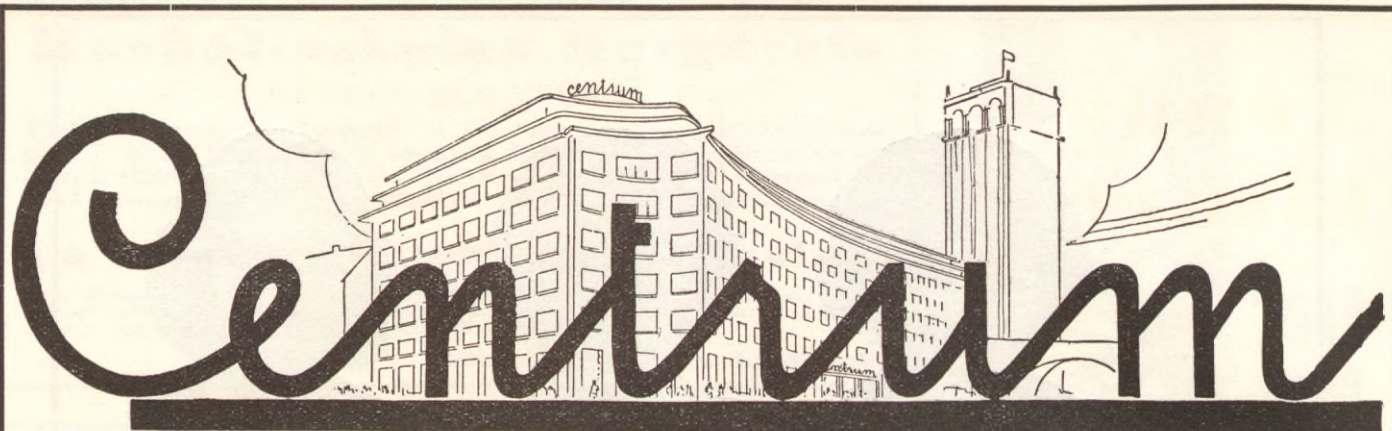
Ingen förpackning är mer hygienisk och ändamålsenlig än kooperativas rutiga dubbelpåse.

blandning är ett fynd för sig. Inte bara i fråga om harmonisk sammansättning och korrekt rostning utan även och icke minst vad priserna beträffar. Kooperativa är inte för intet Sverges största kaffeförsäljare!

Vill Ni alltså tillfredsställa Er personliga smak på bästa tänkbara sätt utan att betala ett högt pris — köp

kooperativas kaffe

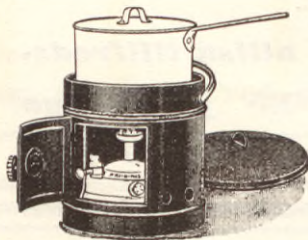

Europas vackraste inomhusbasar

SPECIALAFFÄRERNAS CENTRUM

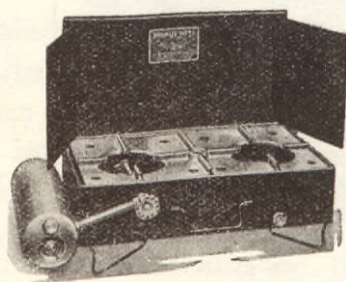
Husmödrarna

få större nöje och mindre besvär av söndagsutflykterna om frukosten i gröngräset lagas på någon av Primus bekväma och lättskötta kokapparater.

PRIMUS-BOXEN Nr 1153

är konstruerad som en hink, i vilken man sätter ned ett vanligt primuskök då det skall användas utomhus. Den tjänstgör som vindskydd, uppsamlar överspilld fotogen eller sprit o. borttager härigenom risken för våld i skog o. mark.

PRIMUS Nr 77

är det idealiska campingköket, det brinner med bensen — alltså samma bränsle som till motorbåten eller motorcykeln. — Lågan kan regleras som på ett vanligt gaskök och brinner lika bra i regn och blåst som i det vackraste sommarväder. Köket är i hopfällbart skick lika behändigt att bära som en liten handväska. Kokar upp en liter vatten på 4 à 5 minuter.

PRIMUS Nr 71 E

är en hel liten kokutrustning som består av kök, vindskydd, stekpanna och kastrull, i vilken alla delarna äro inrymda under transporten då stekpannan tjänstgör som lock. Det hela sammanhålls med en bärrem och tar liten plats i matsäckskorgen eller i ryggsäcken. Köket brinner med bensen.

För att vara på den säkra sidan vid köp av kokapparater, se till att de äro stämplade med märket

A-B B. A. HJORTH & Co. · STOCKHOLM

Ärade läsare

av denna tidskrift!
Undertecknad firma
försäljer alla slags
VEGETARISKA,
DIETISKA och
RÅKOSTFÖDO-
ÄMNEN.

Införda pris- och order-
lista. Order till landsorten
expedieras omgående.

J. F. BROMS & SON

NORRLANDSGATAN 15
STOCKHOLM

AUTO POSE

BIRJERJARLSGAT. 15
Tel. 3528

Den nya och mo- derna fotograferingsmetoden.

Sittning, inkl. 6 st. provbilder, Kr. 2:—, av vilka man
sedan kan beställa porträtt till följande priser pr st.:

Format 10×15 Kr. 1:50

Cabinett 12×16 „ 2:50

Salong 18×24 „ 3:50

Chef och teknisk ledare för firman
Hoffotograf J. E. JONSSON

Tänk på garderoben!

M O R T A L I N

D Ö D A R M A L E N

FÖRR
3 timmar
NU
20 minuter

tar det att laga
middag tack
vare FRUCO-
GRYTAN

FRUCO kokar och
steker all mat på
5-20 minuter.

liter 3 5 7 9 12

Kr. 26: 50 30: 75 36: — 41: 25 50: 25

Fritt Stockholm. Postorder exp. omg.

Undertecknad, som sedan i december 1930 använt mig av Fruco-grytan och därunder många gånger haft anledning att prisa dess goda och tidsbesparande egenskaper, vill gärna rekommendera den åt varje husmor och själv, örsörjande i såväl staden som på landsbygden.
SIGNE WESSMAN
Ordf. i Sv. Soc.-dem. Kvinnoförbund.

A-B FRUCO
Tunnelgatan 20 B · STOCKHOLM

EN SVENSK BILDERBOK

är den nyttigaste
och vackraste gåva
en svensk mor kan
ge sitt barn

I varje bokhandel

BORELIUS

WESSLINGS

när det gäller basarer.

NÄR KINGAR OCH BERGSLAGSBOR LÄS OREBRO-KURIREN

Snabbaste nyhetstidning, uppmärksammat och spridd långt utanför länsgränserna.

Södermanlands Enskilda Bank

Kontor i Stockholm:

Regeringsgatan 18	Humlegårdsgatan 7
Hornsgatan 66 A	Kungsgatan 60
Norrlandsgatan 8-10	Upplandsgatan 1
Slussplan 1-3	Odengatan 52

Solidarisk Bank
Grundad 1865

Villaegendomar

Större och mindre villor försäljas genom oss i följande samhällen:

Bromsten, Djursholm, Dreviken, Duvbo, Enskede, Edsviken, Enebyberg, Fisksätra, Helenelund, Hägersten, Huddinge, Kråkvik, Knivsta, Lidingön, Lännersta, Nockeby. Nora Trädgårdsstad, Mälarhöjden, Rönninge, Saltsjöbaden, Storängen, Sundbyberg, Stocksund, Spånga, Tumba, Tureberg, Täby, Ulvsunda, Viggbyholm, Vändelsö, Ålsten, Äppelviken.

Tag oss till rådgivare vid anskaffning av det egna hemmet!

REX, Egendomsförmedling, Birgerjarlsgatan 15, 4 tr. · Telefon 16105

MORGONBRIS JUNI- NUMMER

innehåller:

Kaj: Dramat i Ådalen.

R. Th.: Ja — nej i folkets angelägenheter.

Harald Åkerberg: Idrotten och tiden.

Birgit Magnusdotter: Glädje i fabriken. En märklig undersökning av d:r Alf Ahlberg.

Ruth Hamrin: Kollektivhushåll i kojorna. De debuterande hushållerskorna berättar.

Nils Beijer: Det nya europeiska huset.

Astrid Forsberg: Arbetarkvinnan i moderskallet, hushållet och kampen för tillvaron.

Adolf Vessman: Utlandsglimtar.

Dorothy Parker: Ett telefonsamtal. Novell.

B. M.: Midsommarens vallfartsort.

Rita: En protest mot modet.

Nya uppslag — nya möten — nya krav.

MORGONBRIS

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Vessman.

Redaktion och expedition: Upplandsgat. 1, 3 t., Stockholm. Tel. 18886. Postgiro n:r 50196. För annonserna tel. V. 15838 och 18886.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—; lösnummer 25 öre. Prenumeration sker på posten.

Annonpris: 40 öre pr mm.

MORGONBRIS

JUNI 1931

DE SOM SLAGET TRÄFFAR HÅRDAST

Frånö fabrikk.

En av de unga arbetarhustrur, som Ådalsdramat gjorde till änkor, gav då hon första gången stod vid sin mans bår sig själv kraft genom att sjunga Internationalen. Bilden av den ensamma kvinnan — fast bara tjugofyra år mor till en sexårig parvel och i väntan på sitt andra barn — döljande sin bräddlösa förtvivlan bakom de miljonhövdade arbetarskarornas kampsång under årtionden, låter skymta en aning av de marker, dit människornas kartläggning ännu intè nått. Det kan kanske sägas att hon — ännu ej övertygad om det skeddass verklighet — handlade i en nästan religiös extas, men låg måhända inte i hennes sång en den nya kvinnans vaknande medvetande om att även hon är en medlem i en kämpande jättehär.

Arbetarhustrun, som under det fruktlösa räddningsarbetet efter explosionen bidat vid gruvöppningen, fiskarhustrun som av det på stranden uppkastade vraket bibringats bekräftelse på förlusten av sin livskamrat — alltid annars ha de stått ensamma och mållösa som om de trots allt vore utanför det stora spelet. Utan att se sig om

efter orsakssammanhanget ha de böjt sig inför ett till synes oundvikligt öde och fortsatt i givna spår.

Den, som under dagarna kring händelserna i Lunde och Kramfors, besökte hemmen i de vid detta laget världs-bekanta industrisamhällena, slogs emellertid av häpnad över hur vid sidan om det samhälleliga handlandet kvinnorna ändå stå alltjämt fastän det vid en katastrof — vare sig det är ett världskrig eller en olycka inom industrien — bli de, som lämnas kvar att uthärda förödelsen. Husmödrarna i Kramfors, Väja, Frånö och Ådalen uppöver sågos då och då lyfta på sina nystärkta gardiner och titta ut mellan de prunkande pelargonierna på fönsterbrädan. Tårarna kunde nog också ta sig fritt utlopp under det att de redan spegelblanka diskbänkarna fingo en ytterligare putsning, men man stannade helst inomhus, ty "ute i byn talades så mycket från och till, att man visste varken ut eller in." En och annan berördes väl av den låga, som hoppade från gård till gård, en och annan lät sig ryckas med i den virvel av bittra, farliga ord, som framkallades vid männens möten, men merendels förblev

På första omslagssidan ses en bild av Kramfors. Männen på höger sida äro två typiskasågverksarbetare från Ådalen. Den militariserade ordningsmakten, vars skugga förmörkat den vackra dalen, må den för alltid vika! De fyra kvinnorna äro mödrar och hustrur till de vid demonstrationen i Lunde dödade arbetarna.

Vy från Gudmundrå.

Ett lag unga makadamknackare i Gudmundrå.

man en förströdd lyssnerska medan man fortsatte hushållsbestyren. Man tog emot de ideligen kommande telefonbuden och telegrammen från landsorganisationen i Stockholm, men endast för att lämna dem obrutna till männen. Nu som alltid var det de, som tillhörde organisationen, de som beslutade och handlade efter lagar och bestämmelser vars detaljer man just ej kände. Ett var endast visst: solidaritetens bud, som i dessa bygder äger en alldeles särskild kraft. Man må vara aldrig så fattig, men en sjuk kamrat skall hjälpas om man så skall sätta till sin sista brödbit. Och såg ni männen i demonstrationen, som utan att akta på kulorna, som veno omkring dem, skyndade till de sårades hjälp.

Far själv var socialdemokrat, ovanpå i baracken bodde en sillenare och vägg om vägg en kilbomare. I den ena kommunistiska familjen råkade mågen vara "demokrat" och striden artade sig illa. Den socialdemokratiska granen utnyttjade arbetsledigheten med att bygga en eka under kamratlig hjälp från sillénaren i gården på andra sidan backen. Men det stod inte långt på förrän ordkriget var i full gång med påföljd att den sistnämnde kastade yxan i marken och försvann. På vägen bollade pojkgруппerna med orden generalstrejk och hämnd. I kökssoffan satt den sexåriga lilltösen och skildrade med ögonen runda av allvar exakt i detalj hur skotten träffat och gasbombarna bränt män, hus och bilar. "Sossens" femtonåriga Kalle visslade av entusiasm över att den socialdemokratiska lokaltidningen Nya Norrlands två extra lastbilar med lösennummer fått en strykande åtgång i samhällena framigenom. Det gick inte att sova om nätterna för det gnagande grubblat. "Man ligg' bara och fundera", rapporterades i var gård. Trots arbetsvilan steg

man ur sängen redan halv fem på morgonen och tog vid där man slutat kvällens diskussion om de tomma spritbuteljerna, som påträffats, varest militären varit förlagd.

Men den unga änkan, som ställts ensam med fyra småttingar emellan 3 månader och sju år, stannade vid minnet hur hon före demonstrationen viftat farväl åt mannen, när hon såg att hon måste bli hemma hos lillen. "Och tänk, tillade hon, "hur han och kamraten här i vägg i vägg, som också blev träffad men inte dödligt, ha ordnat med blomrabatterna utanför våra fönster, snickrat och målat staket. Det var just färdigt — och så skulle detta hända."

Utanför en liten primitiv stuga styrde en fyrtiofemårig kvinna med tvätt. Det var svärmodern till en av de döda. Hon talade om hur präktig mågen varit, vilket stöd hon haft i honom. För att ytterligare understryka sin värdesättning av den bortgångna ställde hon upp hans gärning mot bakgrunden av hennes eget liv, som varit en enda rad av katastrofer. Hennes make fick var i njurarna, som steg till hjärnan och gjorde honom sinnessjuk under hans sista tre levnadsår; sonen, som var eldare på ett fartyg, fick för några år sedan huvudet spräckt av en kolskovel, som föll ner från en hylla. Det blev upprepade varsjukdomar, som gjort honom oförmögen till arbete alltsedan 1928. Och så händer detta med svärsonen. Han blir svårast lemläst. Och den unga dottern väntar sitt andra barn i oktober. Och så hade hon startat en liten hattaffär i Frånö, som *Han* hjälpt henne att reda in. *Han* hade fått butiken nästan färdig, satt upp hyllor och sådant... Jag förstår inte varför jag bara fått tråkigheter på min lott."

Den breda färjan, som för över till Svanö hade bara två passagerare. Samhället låg lamslaget. I arbetarbarackerna gick folket omkring stumma av sorg. Vägen ledde över den brända tomten, där Svanö sågverk blev lågornas rov i höstas med påföljd att hundra arbetare förlorade sitt arbete och sin utkomst. Bland dem även fadern och fyra bröder till den dödsskjutna flickan Söderberg. Pojkarna ha gått arbetslösa hela vintern. Det hade alltså bara varit far, som haft nödhjälpsarbete, och kommit hem med trettio kronor i veckan. Men vad hade det räckt. Flickan hade även måst bli hemma för att hjälpa mor, som inte varit stark. Förresten var flickan själv sjuklig under senare året. En tjugofemårig son hade fått sin ena arm lemläst i sågen och kunde inte gärna påräkna att få arbete någon annanstans. Livräntan på 580 kronor om året kom man emellertid inte långt med. Men hans olycka var inte den enda hemsökelsen. En hans bror drunknade för något år sedan. "Så nog har mor haft tillräckligt att utstå", tillfogade en av ynglingarna, medan han såg upp från sitt sysslande med kallelserna till systemens jordfästning.

— Varför skulle det hända, varför skulle det hända? frågade den så ytterst beklagansvärda modern och kysste de bristfälliga amatörfotona av sin flicka, vilka just letats fram ur skänklådan för att tillfredsställa skaran av tidningsreporters. "Man kan säga att hon blev oskyldigt mördad, kan man inte?" fortsatte den gamla i det hon vandrade fram och åter i den lilla enrumslägenheten, där andra

(Forts. sid. 27.)

Det hotade egnahemssamhället i Frånö.

Brunnsviks folkhögskola: Elevhemmet.

Landets främsta skola för arbetare

Ett märkligt jubileum
i Brunnsvik.

Brunnsviks folkhögskola kommer i midsommar att bli vallfartsort för folk från landets alla bygder.

Tjugufem år ha gått sedan några unga, djärva entusiaster, trots stora svårigheter och hårt motstånd, vågade sig på att grunda denna läroanstalt. Och då skolan nu firar kvart-sekelsminnet med en stor festlighet, kan det ske i medvetandet av att Brunnsvik under åren vuxit ut till landets främsta och mest betydande bildningsanstalt för arbetarna.

Midsommarfesten blir emellertid samtidigt en avskedshögtidlighet för rektor Yngve Hugo, vilken inom den närmaste tiden lämnar sitt mångåriga arbete för att ägna sina krafter åt Radiotjänst.

Socialdemokratiska Kvinnoförbundet har alltid värderat Brunnsviks stora insats för folkbildningsarbetet och i mån av möjlighet visat ett mera påtagligt intresse för detta genom att årligen bidra med elevstipendium.

Då rektor Hugo nu står i begrepp att lämna sitt rektorat ha vi ansett det vara av betydelse, att få veta något om hans uppfattning av kvinnornas inställning till bildningsproblemen.

— Under alla vinterkurser ha kvinnorna här vid Brunnsvik i regel utgjort en grupp på 10—12 elever, erinrar rektor Hugo. Av dessa ha ett mycket stort antal varit synnerligen goda elever. Ett par år har lärarrådet enats om, att bästa elev varit en flicka. De få kvinnor, som varit elever vid Brunnsvik, ha kvalitativt utgjort en mycket värdefull tillgång.

— I Landsorganisationens skola, som nu pågått i två år, har ingen kvinna ännu visat sig. Men till sommarens kurs finnas tre anmälda —

Biblioteket.

en mycket god framgång sålunda. — Jag hyser en god förhoppning om, att kvinnornas aktivitet i folkbildningsarbetet blir större. Därför talar den ökade anslutningen till A. B. F:s kvinnliga sommarkurser här vid skolan. Alla dessa kurser ha inte endast blivit fulltecknade, de ha blivit övertecknade. Vi bruka ha ända upp till 60 deltagare i dem.

— Man behöver alltså inte vara tveksam om att kvinnorna ha intresse för bildningssträvandena. Men många kvinnliga ungdomar ha mycket svårare än de manliga yrkesarbetarna att finansiera t. ex. en vinterkurs vid Brunnsvik. Det gäller framför allt hembiträderna, vilkas lön som bekant delvis utgår i naturaförmåner. För dem erbjuder det stora svårigheter, att av den kontanta inkomsten lägga undan medel till en kurs vid skolan, även om de kunna räkna på tillgängliga stipendiebidrag. Det vore därför synnerligen önskvärt, att någon åt-

gärd kunde vidtagas, varigenom deras ekonomiska möjligheter underlättades.

— Vid andra folkhögskolor ordnas ju speciellt kvinnliga kurser, fortsätter rektor Hugo. Jag är inte övertygad om att ett sådant arrangemang skulle vara lyckligt här. Tidigare gjordes vid Brunnsvik försök att införa kvinnlig slöjd. Flickorna reagerade emellertid däremot, under förklaring att de önskade samma undervisning som de manliga eleverna.

— För övrigt vill jag betona att jag visserligen lämnar Brunnsvik men fortsätter mitt arbete för folkbildningen. Jag tror t. o. m., att jag på mitt nya verksamhetsfält skall få större möjligheter, än jag de sista åren haft, att arbeta för mitt väsentliga intresse — studieledningen. Och jag hoppas, att inom mitt nya arbetsområde få behålla och stärka kontakten med de bildningsintresserade kvinnorna.

B. M.

JA-

Det är icke avsikten att på dessa sidor lämna en utförlig redogörelse för den mångfald av beslut, som fattats vid 1931 års riksdag. Vi vilja endast i kort sammandrag söka tolka utgången av några av de frågor, som äro av vikt och betydelse icke minst för kvinnorna.

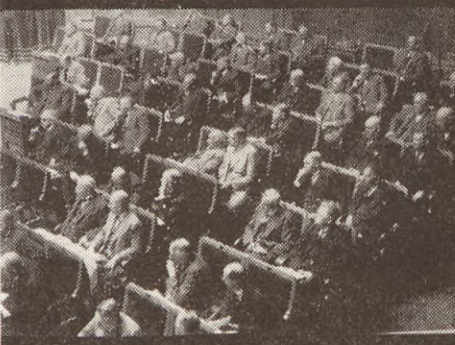
Icke endast den segerrika utgången av en fråga för vilken vi kämpat, kan hava sin stora betydelse, även nederlaget kan peka framåt i den mån det innebär att ett rättfärdigt och rimligt krav arbetat sig fram till riksdagens behandling. Det kan avslås en gång, två gånger, men frågan faller för var gång framåt tills rätten slutligen segrar. Till denna kategori av frågor kan man räkna kravet på en allsidig utredning angående arbetsförhållande i det husliga arbetet, som framstälts såsom socialdemokratisk partimotion. Utskottet hade emellertid avstyrkt den av motiveringen att döma av fruktan för att en utredning skulle blotta sådana förhållanden, att en lagstiftning på området därav bleve betingad. Motionen föll också i bägge kamrarna sedan de socialdemokratiska ledarna i ett flertal anföranden hävdade dess rättmätiga krav. Även de kvinnliga ledamöterna, fru Nordgren och fröken Hesselgren försvarade varmt motionen. Fru Nordgren framhöll starkt de missförhållanden som nu i många avseenden råda och fröken Hesselgren påpekade, att en utredning är enda vägen, på vilken med tiden detta arbete skall kunna höjas i nivå med andra yrken.

Revisionen av arbetarskyddslagen, som ingår som ett led i det av kungl. maj:t beordrade arbetet för utvidgning och effektivisering av yrkesinspektionens befogenhet, vilket i sin tur nödvändiggjorts av rationaliseringen inom industrin, har genomdrivits i bägge kamrarna. Den innebär icke de fördelar, vilka den i frågan väckta socialdemokratiska motionen velat vinna, men den är i vissa avseenden mycket betydelsefull och betecknar tillgodoseendet av vissa sociala rättfärdighetskrav, som länge pockat på tillmötesgående. Förutom vissa specialdetaljer, för vilka det är meningslöst att här redogöra, innebär den följande förbättringar, uppsatta i korta punkter: Höjning av åldern för minderårigas inträde i industriellt arbete med ett år för gossar, så att åldern för både gossar och flickor kommer att ligga vid 14 år. Höjning av åldern för minderårigas inträde i arbete i allmänhet från 12 till 13 år. Utvidgning av arbetarombudens befogenhet. Utvidgning av bestämmelserna om raster samt vilotid. Inskrivning i lagen om arbetarnas rätt till semester under minst fyra dagar. (Betydelsen av denna bestämmelse ligger naturligtvis icke i den knappt tilltagna semester-tiden, som i och för sig icke kan innebära vila och rekreation utan i den lagfästade principen om rätt till ledighet. Socialdemokraternas krav på en veckas semester blev således avslaget.) Vad de speciella kvinnobestämmelserna beträffar har utvidgning skett så tillvida att kvinna före barnsörd äger rätt att om behovet kan med läkarintyg bestyrkas erhålla upp till 6 veckors ledighet i stället för de 14 dagar som nu äro tillåtna. Vad den omdebatterade nattarbetslagen beträffar avslogs förslaget om en utvidgning av lagen till att omfatta även småindustrier för att möjliggöra en ratifikation för Sveriges del av Washingtonkonventionen. Nattarbetslagen förblir sålunda i sitt nuvarande skick med den ändringen att den inrymts under arbetarskyddslagen.

Ett viktigt tillägg till lagen om medling i arbetstvister har på socialdemokratiskt initiativ kommit till stånd. Under nuvarande förhållanden äger förlikningsmannen rätt att inkalla bägge parter till förhandling endast om man står inför omedelbar arbetsnedläggelse av stora dimensioner. Det nya tillägget ger emellertid förlikningsmannen rätt att enbart på den enda partens begäran kalla bägge till förhandlingsbordet även om tvisten icke kan tänkas behöva leda till större konflikter. Den socialde-

Fabian söker övertyga den socialdemokratiska ungdomens första riksdagsrepresentant, Rickard Lindström, om nödvändigheten av att ungdomen återföres till jorden.

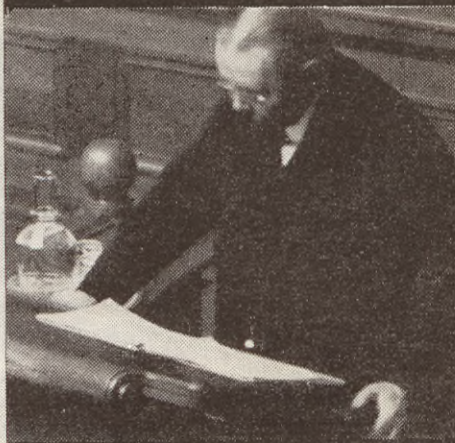
Där stämmorna överrösta och överröstas. Interiör från första kammaren.

Förutvarande ministrar, Rickard Sandler och Vilhelm Lundvik, ur sikte för konstitutionsutskottets argusöga.

Ture Nerman, jungfrutalare på hexameter, i sitt lilla kommunistiska hörn "av det stora parlamentariska torget" i frödligt grannskap med sin förre partikamrat, Fredrik Ström.

Dengamle amiralen eldar oförtrutet sina splittrade trupper.

Andra kammarens två socialdemokratiska kvinnor, vilka som bekant tillhöra Socialdemokratiska kvinnoförbundet, rådplåga.

NEJ

I FOLKETS ANGELÄGENHETER

Vårpartiordförande, Per Albin Hansson, öppnar elden mot regering och reaktion.

Finansministern räknar på fingrarna: Mina herrar, ni förstår min budget!

Vårt partis sekreterare, Gustaf Möller, för hembiträdenas talan i första kammaren.

Sitt gammaltestamentliga skägg till trots framhärdar Oscar Olsson i sin kampanj mot den nuvarande kristendomsundervisningen i skolorna.

Andra kammarens talman Bernhard Eriksson segerviss om sjukkasseeffektet.

Den socialdemokratiska regeringens ecklesiastikminister har småskollärarynnorna i gott minne och tycker, att de klara sig bra med två års utbildning.

mokratiska motionen om arbetslöshetsförsäkring ledde däremot icke till något resultat.

I befolkningsfrågan ha kommunisterna återkommit med en motion om utredning om fosterfördrivning. Den avslogs och det återstår endast att beklaga att riksdagen icke begagnade det tillfälle, som 1929 gavs att på de kvinnliga riksdagsledamöternas initiativ söka en värdig och saklig utveckling av denna fråga. Den kommer dock obönhörligt att tränga sig fram tills den når sin lösning och det är icke till frågans gagn att den skyfflas undan i den hög, som kommunisterna anse sig kunna använda som agitationstoff. I debatten i andra kammaren deltog bl. a. fru Östlund och motiverade sin anslutning till utskottets avstyrkande av motionen med en hänvisning till den utredning som redan igångsatts av medicinalstyrelsen. Hon ansåg denna vara av så stor betydelse att man borde invänta dess slutförande. Detta tycks dock icke hava lagt något hinder i vägen för ett yrkande på en utredning på grundval av medicinalstyrelsens men med vidare syftning.

Fru Nordgrens motion med begäran om lagändringar i syfte att befria styvfader från underhållningsskyldighet för hustruns barn med annan man före äktenskapet samt med ändring i lagen beträffande hemortsrätten — för vilken motion har utförligt redogjorts i nr 2 av Morgonbris — har avslagits av riksdagen. Av utskottets utlåtande jämte flera yttranden från myndigheter och sakkunniga framgick att de missförhållanden, som fru Nordgren påtalat äro allmänt förekommande. Man är emellertid här som i så många andra fall rädd för en rigorös lagstiftning och hoppas att en uppmaning till myndigheterna att iakttaga all nödig försiktighet då det gäller en så ömtålig fråga som ett litet barns förflyttning från ett hem till ett annat skall vara tillräckligt.

Vad beträffar andra reformer på barnvårdens område kan vidare nämnas att vi fått en ny bestämmelse, som möjliggör en effektiv kontroll över privata vårdhem och förlossningshem. Detta skulle innebära en spärr för de personers geschäft, som av ren vinningslystnad ockrat på i synnerhet de ensamstående mödrarnas ömtåliga och värnlösa ställning.

På undervisningens område torde beslutet om statens övertagande av småskollärarynnutbildningen höra till de mest betydelsefulla. Man kan emellertid inte undgå att beklaga riksdagens negativa inställning till de krav, som framförts på en längre och grundligare utbildning för småskollärarynnorna. Ett faktum är dock att de icke med sin nuvarande tvååriga utbildning hinna tillägna sig de rön som den moderna läkarvetenskapen och pedagogiken i förening skänkt oss under uttryckligt framhållande av vikten och betydelsen av barnens fostran under de tidigare åren. Kravet på en 3-årig utbildning och ett lägre elevantal i klasserna blev tyvärr icke tillgodosett.

Det är icke möjligt att ens tillnärmelsevis redogöra för alla de tullförslag som årets riksdag haft att behandla, de flesta framställda i ren desperation, tycks det. Ett typiskt exempel på ett minst sagt lättsinnigt framställt yrkande var emellertid förslaget om tull på frukt och grönsaker under vissa delar av året. Fru Östlund framhöll under debatten i andra kammaren nog så rätt och riktigt att man med en sådan tull skulle vänja folk av med att äta grönsaker och frukt, sedan man nu länge och väl sökt lära dem det. De grönsaker som det här skulle vara meningen att tullbelägga förekomma redan nu i arbetarhemmen med största sparsamhet men ha av läkare rekommenderats såsom en utmärkt lämplig kost i synnerhet för barn. Vill man söka stödja trädgårdsodlarna här i landet så sker det bättre genom en effektiv försäljningsorganisation än genom en tull, som skulle avhålla folk från frukt- och grönsaksdiet.

»Fotboll är ingen sport, det är en världsåskådning.» Även om det regnade småsten skulle ej publiken försumma söndagens Stadionmatch.

IDROTTEN OCH TIDEN

av Harald ÅKERBERG

Det har diskuterats mycket om idrotten på senare tid. T. o. m. i riksdagen. En av våra mera bekanta författare har aktat nödigt att ge ut en hel bok, vari han anställer en riktig bärsärkagång med den moderna idrotten, som tycks vara roten till allt möjligt ont i tiden. En annan författare, Arthur Lundkvist, som ju hör till modernisterna, skriver i ett enquêtesvar till N. D. A. över frågan: måste ungdomen vara radikal? att "idrotten starkt bidragit att utarma de nuvarande generationerna, den har stulit ungdomens kraft och entusiasm, avhållit den från djupare intressen, absorberat dess kroppsliga och andliga energi, och i stället för att stärka dess fysik har den i många fall förstört den." Det heter vidare, att "idrotten är det moderna samhällets fruktansvärda kollektiva självbedrägeri". Författaren konstaterar till slut, att idrottstävlingarna äro värdelösa ur den fysiska hälsans synpunkt, och för den intellektuella utvecklingen betyda de oftast något direkt hämmande.

Det förefaller alltså som om här försigginge upptakten till ett de yngre författarnas korståg emot idrotten. Och det finns medhållare även på annat håll. I den ryktbara riksdagsdebatten beskyldes idrottsmännen av herr Rosén för att brista i redovisning av anförtrodda medel och av herr Sandén för att allt för flitigt idka umgängelse med Backus. Anklagelserna äro många, ty de äro legio. Principiellt sett finns det intet att invända mot att idrotten sättes under debatt. Men den som vill lämna något mera värdefullt bidrag till denna debatt bör söka höja sig över såväl den vresiga ensidighet, som framträtt i Ivar Lo-Johanssons och Arthur Lundkvists inlägg som över den blint knäfallande underdånighet, som kan komma till synes från den andra sidan. Det fanns en tid för inte allt för länge sedan då intellektualismen stod i sitt flor och då allt vad kroppskultur hette sågs över axeln. På det s. k. Sigtuna-mötet berättade rektor Svedelius om hur han för femtio år sedan fick smyga med sina skidor vid

Galgbacken i Uppsala för att inte ohjälpligt kompromettera sig. Sådant behöver man inte riskera i våra dagar. Nästan varje människa idkar någon gren av sport. Den som ger sig ut på vägarna i Stockholms närhet en söndag f. m. möter hela härskaren av idrottande människor, inte bara ungdom utan män och kvinnor i alla åldrar. Även i akademiska kretsar har man fått upp ögonen för att människan inte bara är själ utan även en smula kropp och att det innebär en inte så liten risk för själen att låta det kroppsliga höljet förfalla.

Även inom arbetarrörelsen rådde länge fördomar mot idrotten. Man såg snett på densamma som en konkurrens om själarna. Den som gripits av "fotbollsflugan" betraktades som en förlorad son — och var det väl också ofta. Bakom dessa fördomar låg emellertid samma intellektualistiska missförstånd. Man förstod inte idrotten, hade inte fått korn på ur vilka djup den vällde fram, visste inte, att den steg upp ur samma krav på människovärde, på personlighets-

hävdelse som arbetarerörelsen själv. Nu har stämningen svängt om även på detta område. Den äldre generationen har sackat undan. Idrottsmännen av i går sitta nu i fackföreningsstyrelserna och dagens pojkar äro både fackföreningsmän och utövande idrottsmän.

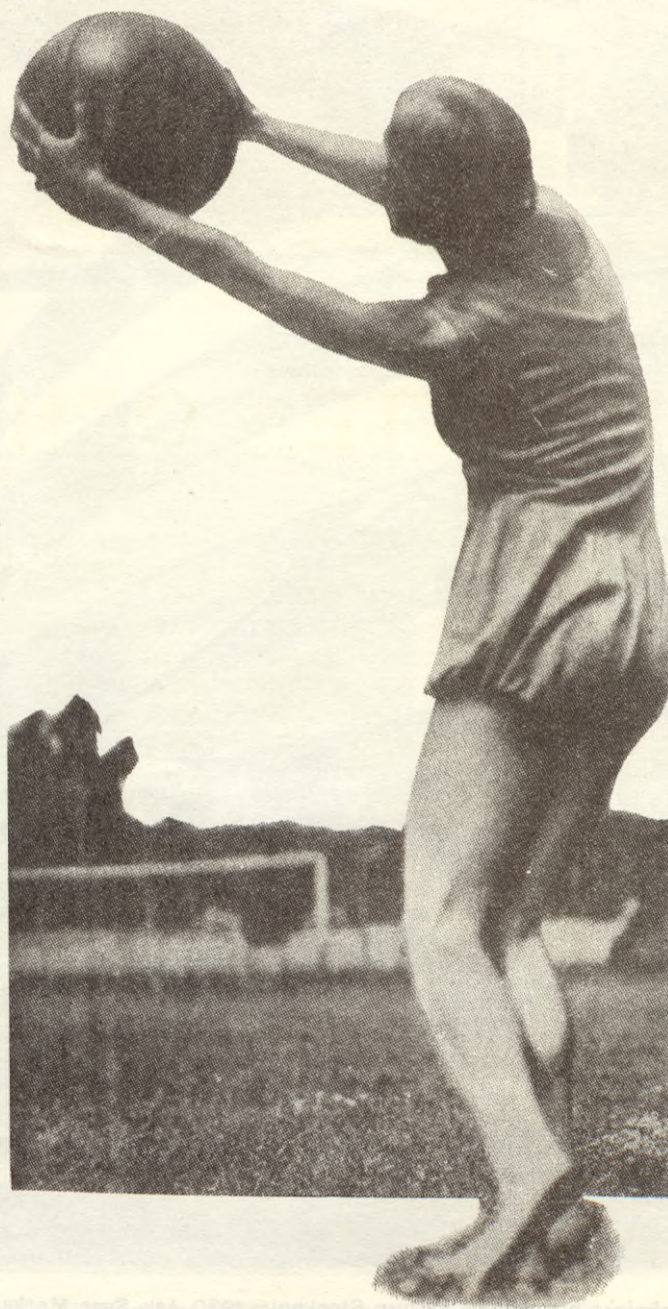
Det har svängt som sagt. Kanske har man gått för långt i denna omvändelse. Idrotten har kommit att inta ett allt för spatiöst utrymme i tidningsspalterna, i ungdomens intresse, i folkfantasin. Men när man vill reagera mot detta, bör man akta sig för det aprioriska partitagande, som bara leder till vrånga domslut och tillhårdnande på den andra sidan. Man bör i stället söka hjälpa idrottspojkarna och -flickorna till rätta. Man bör tukta och nyttiggöra den mäktiga kraft, som idrottsrörelsen utgör, inte stöta den ifrån sig och utmana den med hånande och oöverlagda stridsrop. Med ett förstående sinnelag kommer man långt. Idrottsmännen önska ingenting högre än att komma i kontakt med en hjälpande hand. Det är inte bara esteter och snälla farbröder, som ha börjat fundera över idrotten och dess plats i tiden, dess samband med andra kulturföreteelser inte minst. Idrottsmännen själva ha börjat fundera. Vi äro framme vid något, som skulle kunna kallas för idrottens självbesinning. Det ovan nämnda Sigtunamötet gav klara belägg härpå. Där finns något att anknyta till. Man bör under alla förhållanden inte lägga stenar i vägen för en begynnande förståelse.

Den första förutsättningen för en "fruktbarande samverkan" mellan idrottens och kulturlivets representanter är att de senare lära sig förstå vad idrotten är och vad det är som givit upphov till denna mäktiga flodväg, som stiger över världens alla bräddar. Det uttalades i den nämnda riksdagsdebatten, att den moderna sporten vore en internationell modenyeck, till skillnad från gymnastiken, som kunde ståta med solida nationella anor. Låt gå för att idrotten är internationell, men inte är det något fel i dessa dagar, då alla livsdugliga företeelser omedelbart kopieras över hela jordklotet. Internationell är även gymnastiken, som från vårt land fortplantat sig till världens alla hörn. Varför? Därför att den fyller ett behov. Att idrotten är internationell sammanhänger med att de förhållanden, varur den framsprungit, äro internationella. Nå framsprungit är ett kanske allt för starkt ord. I alla tider ha svenskarna haft behov av kroppsövningar. Tusen år före Ling

kastade och sprang och hoppade man måhända där Stadion nu reser sina murar. Så nog äro anorna tillräckligt nationella. Men idrotten som modern massföreteelse är ett barn av den nutida kulturen, av industrialismen. Det är ingen tillfällighet, att det var industrilandet England, som skapade mönstret. Där stego fabrikerne upp som svampar ur jorden redan i slutet av 1700-talet. Där har industrialismen de äldsta rottrådarna, och där blev man också först på det klara med dess avigsidor, dess hygieniska och sociala vådor. Det är inte bara fråga om det undergrävande av människornas fysik, som arbetet i fabriker och det stillasittande livet på ett kontor vållar. Att idrotten skapar en välbehövlig motvikt mot detta ligger i sakens natur. Men dess uppgift är inte fylld därmed. Den uppgiften fyller gymnastiken f. ö. minst lika bra,

kanske bättre, eftersom den är ett system direkt inställt på en harmonisk utveckling av kroppens alla lemmar. Men gymnastiken är alldeles för rationell. Den lämnar en i sticket, när man kommer utanför den rena kroppsvården, vädjar inte till fantasin, ger inte plats åt viljemomentet, eggar inte handlingskraften på samma sätt som den allmänna idrotten. Denna eggelse behöver ungdomen som en kompensation för det förkvävande och personlighetsdödande, som det nutida arbetet och det nutida vardagslivet medför. Arbetet i våra dagar skapar kanske större värden än förut. Men det fyller inte människans liv på samma sätt som i den gamla tiden, när varje hantverkare var en konstnär. Att stå dag ut och dag in och veva på samma eviga handgrepp är inte särskilt upplyftande. Arbetsprodukten blir något opersonligt, och

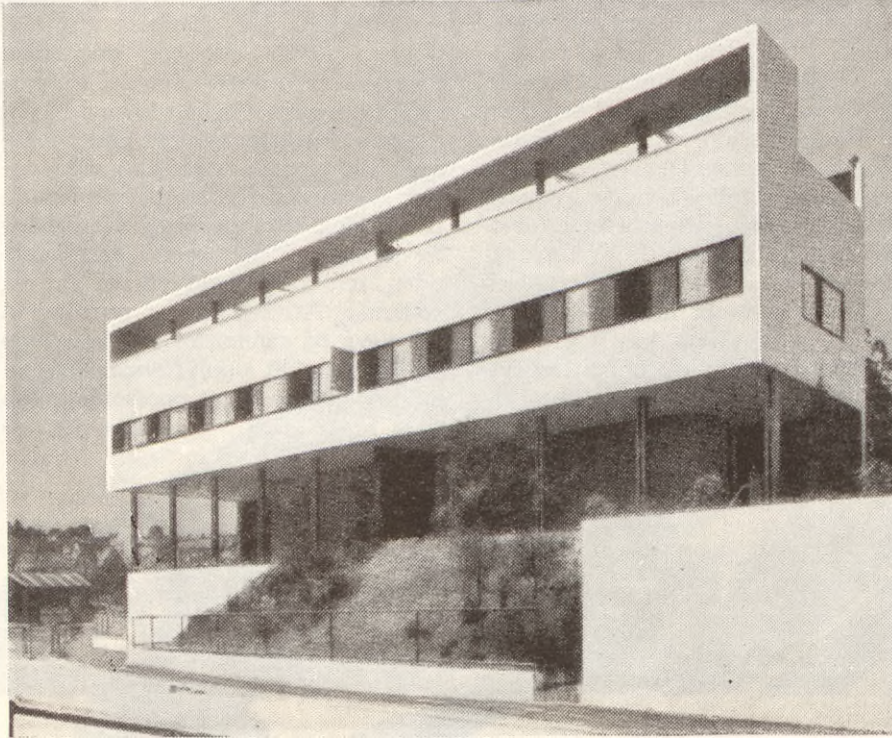
(Forts. sid. 24.)

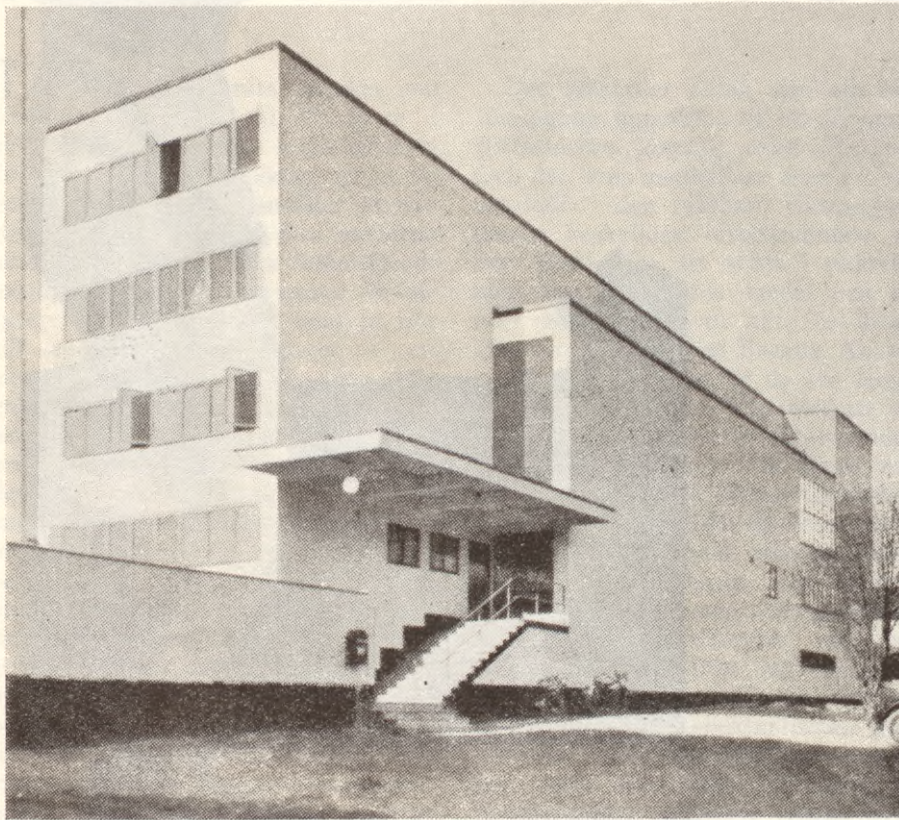
DET NYA EUROPEISKA HUSET

Äntligen ett klagörande arbete
om »Funktionalismen i verkligheten!»

av

Dubbelhus med takterrass, Stuttgart.

Tekniska högskolans k rhus, Stockholm 1930. Ark. Sven Markelius och Uno Åhrén.

Vad är funktionalism? Platta tak och orimligt stora fönster, en estetisk moden ck inom arkitekturen? Ungefär så uppfattas den av intet begripande k s rer och f rk mpen f r "det trevliga", Carl G. Laurin.

I själva verket  r funktionalismen något helt annat och mera. Inte blott en ny estetik, utan en helt ny *bostadsteknik och bostadspolitik*, framsprungen ur sociala och ekonomiska behov.

Svenska folkets i gemen något underliga föreställningar om "funkis" torde delvis bero på den hittillsvarande frånvaron av inhemska funktionalistiska upplysningsskrifter. Tyskarna ha redan en hel litteratur i ämnet för att inte nämna de programskrifter, funktionalismens st rste teoretiker, fransmannen Le Corbusier, utgivit. Först på sista tiden ha två moderna svenska konstkritiker, Gustaf Näsström och Gotthard Johansson, börjat fylla denna brist på vår bokmarknad.

De båda rikt illustrerade verkens ledande synpunkter äro vitt skilda. Näsström uppvisar i sin bok, *Svensk funktionalism*, hur den som internationell och modernistisk avh nade nya arkitekturen i själva verket principiellt leder sina anor till nordisk hedenhös. Gotthard Johansson accepterar N sstr ms "medvetet paradoxala tillspetsning", som onekligen också är befogad, f r så vitt man med funktionalism menar r tt och slätt ändamålsenlighet. Men hans eget arbete, *Funktionalismen i verkligheten* (Bonniers, 25:—), skildrar framför allt vår tids internationella funktionalism, dess ledande idéer och dess faktiska förverkligande.

Formellt karaktäriseras Gotthard Johanssons arbete av en viss brist på enhetlighet, som han själv erkänner, och som beror på att det delvis består av lätt omarbetade tidningsartiklar. Inte f r ty  r det en ytterligt lärorik och mycket spirituellt skriven hjälpreda vid en första orientering i funktionalismens tankegångar. Inte minst arbetarkvinnorna ha anledning att uppmärksamma boken, som följaktligen rekommenderas till våra arbetarbibliotek. Tills vidare skall jag söka ge en överblick av innehållet i ett kort referat.

Gotthard Johansson börjar med att det europeiska huset och den euro-

Nils BEYER

peiska staden inte sedan renässansen stått inför en så radikal omgestaltning som funktionalismens. I Tyskland, särskilt Frankfurt am Main, Holland och Ryssland har funktionalismen redan förverkligats i stor skala, medan Frankrike och än mer de anglosachsiska länderna tills vidare ställt sig avvisande. Dock har på sina håll i England den funktionalistiska Stockholmsutställningen utlöst en beundran, som bjärt kontrasterar mot den svenska pressens oförståelse.

Den nya arkitekturens internationalism är sålunda påtaglig, men detta borde, som Gotthard Johansson påpekar, inte föranleda chauvinistisk kritik i "den store stilimportören Tesins land". I själva verket har också Kooperativa förbundet här i landet varit banbrytare för funktionalismen, liksom H. S. B. anslutit sig till vissa av dennas idéer. Som prov på funktionalism nämns vidare Tidens förlag vid Sveavägen och Wolter Gahns kontorshus vid Drottninggatan i Stockholm. (På förekommen anledning meddelas, att Centrum i hörnet av Sveavägen och Kungsgatan, av Gotthard Johansson karakteriserad som "monumental tegelstil, erinrande om medeltida magasinsbyggnader", inte är funktionalistiskt.)

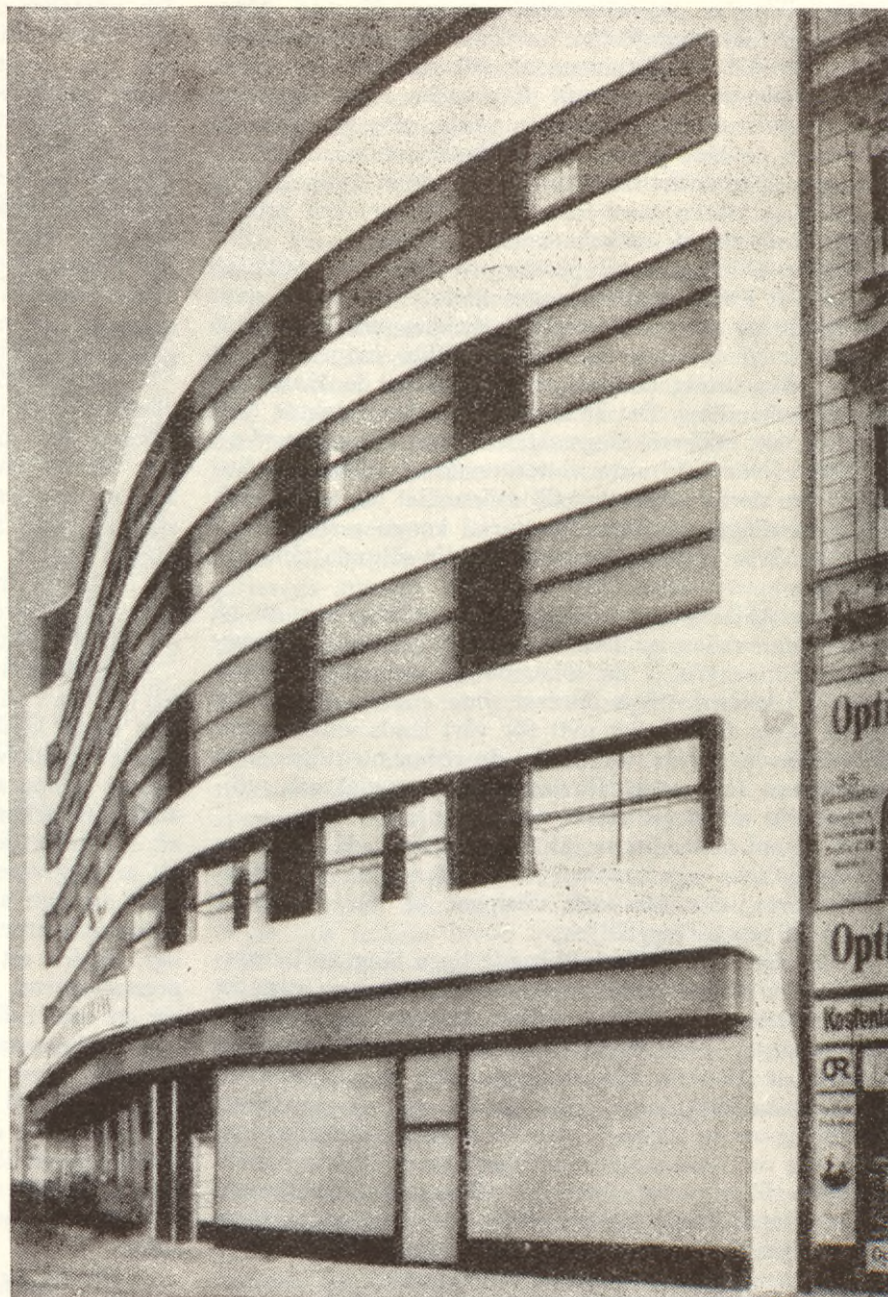
Om den först på senare år slagit igenom, är likväl funktionalismen förberedd av hela industrialismen och storstadskulturen. Stilen är sålunda inte något yttre, utan den inifrån betingade, logiska byggnadsformen för en kultur, som har maskinerna och massorna att tacka för sin existens. Dess genombrott beror på att man nu fått en ny teknik, användandet av järn, betong och glas. Järnet och sedan den armerade betongen ge möjlighet till luftiga skelettkonstruktioner, där de inte längre bärande väggar kunna göras av vilket material som helst — glasets användning som fasadmaterial är en enkel konsekvens därav.

Som bekant är funktionalismens filosofi framför allt utformad av fransmannen *Le Corbusier*, som av Gotthard Johansson får en entusiastisk och förståelsefull biografi. *Le Corbusiers* antikdyrkan torde väcka den oinvigdes förvåning mera, än att den revolutionära arkitekten på lediga stunder målar kubistiska tavlor. Men framför allt har han inspirerats av den nya tekniken med betong, av

(Forts. sid. 26.)

Nya bostadskvarter i Frankfurt a. M. Gårdssidan av sicksackhusen med lekplats.

Telschowhaus i Berlin. Uppfört åren 1927—28. Fasaden helt i vitt o. blått opakglas.

Glädje i fabriken

Dr Alf Ahlberg företar en märklig undersökning.

Dr Alf Ahlberg har som bekant på ett mycket förtjänstfullt sätt givit svensk publik möjlighet att stifta bekantskap med Hendrik de Mans uppmärksammade arbete "Kampen för arbetsglädje", recenserat i Morgonbris' majnummer.

Materialet till boken, en undersökning rörande orsakerna till arbetslust i industrin, företagen med lärjungarna vid en tysk arbetarhögskola, saknas emellertid i stort sett i den svenska upplagan. Författaren förklarar i inledningen att de reflexioner, som utgöra bokens innehåll, "till sin giltighet äro oberoende av egenarten hos detta material och sålunda kunna förstås utan kännedom om detta". Han framhåller vidare, att det tyska materialet säkerligen icke kan äga så stort intresse för icke tyskar; helt naturligt då så väl arbetsförhållanden som folkpsyke skifta i skilda länder.

Den svenske översättarens intresse för de Mans "Kampen för arbetsglädjen" sträcker sig emellertid vida längre än till översättningen av boken. Han har ansett, att en undersökning baserad på svenska arbetsförhållanden skulle vara av värde. Den skulle visa hurvida de slutsatser, de Man genom sina analyser kommit till kunna tillämpas även i vårt land. Genom en sådan undersökning skulle även riktlinjerna för erhållandet av ökad arbetsglädje inom svensk industri kunna uppdragas.

Doktor Ahlberg har i egenskap av lärare vid folkhögskolan och Landsorganisationens skola i Brunnsvik samt vid de där av ABF anordnade studiekurserna en utmärkt kontakt med stora grupper från skilda industrier och yrken, vilka direkt beröras av de problem de Man tagit upp till behandling. Det är bland dessa elever doktor Ahlberg valt sitt undersökningsmaterial. Han började med att erbjuda elever från sista vinterkursen att lämna upplysningar om deras inställning till spörsmålet om arbetsglädjen. Insamlingen av sådant material kommer att sträcka sig fram över åtskilliga kurser och blir sålunda tämligen rikhaltigt.

Doktor Ahlberg har emellertid varit vänlig nog, att på vår begäran redan nu låta Morgonbris' läsare få kännedom om innehållet i de inkomna meddelandena. Dessa äga sitt utomordentliga intresse, inte endast emedan de utgöra något fullkomligt nytt för vårt lands vidkommande utan även därför, att man i de redan nu tillgängliga uppgifterna får en del förslag rörande medel och möjligheter för att skapa större arbetsglädje.

Det är om detta doktor Ahlberg berättar, då vi en solig vårdag söka upp honom i hans vackra hem i Brunnsviksbackarna, där blå- och vitsippor så här års tävla om att få bestå färgglädjen.

— Teorier, vilkas förverkligande ligga långt in i framtiden äga helt visst både berättigande och kunna vara av stor betydelse, framhåller doktor Ahlberg. Jag vill likväl, fortsätter han, skänka mitt varma erkännande åt Hendrik de Man för hans strävan efter att på grundval av dessa undersökningar söka åstadkomma en omedelbar förbättring av nu rådande industriella arbetsförhållanden. Genom de rent praktiska förändringar som åsyftas, skulle möjlighet till en mera harmonisk tillvaro för lönearbetarklassen skapas. Detta skulle medföra en gynnsam verkan för hela produktionslivet, arbetarnas intresse för arbetet och företaget skulle därigenom stimuleras.

— Jag hyser ingen övertro på yrkespsykologien, betonar intervjuobjektet, men det betyder säkerligen en hel

del om man, t. ex. genom att utröna individernas fallenhet och lust för olika arbetsgrenar, kan placera vederbörande på lämpligaste platser i ett företag. I Amerika och England har arbetsledningen inom en del industrier mycket goda erfarenheter därav. Grundtesen i de Mans uppfattning är ju, att det utvecklade maskinella arbetet ingalunda uppfattas som tråkigt av arbetarna. Ju mera yrkesutbildad en arbetare är, desto roligare finner han arbetet vara.

— Vid min undersökning har jag följt de Mans frågoförmulär återgivet i "Kampen för arbetsglädje". Det upptager frågor rörande utbildning både i allmänhet och för arbetet. I formuläret begäres noggrann beskrivning av det egna arbetet såsom erforderliga arbets kvalifikationer, tillfällen till eget initiativ, omväxling mellan arbetspauser och arbete, lönesystem, driftshygien, genomsnittsförtjänster, tillfällen till semester, driftsledningen, kamratskapet o. s. v. Vidare ombedes den tillfrågade göra reda för sina känslor gent emot arbetsredskapen, arbetskamraterna m. m. Slutligen förekommer en förfrågan om och på vilket sätt en högre grad av arbetsglädje inom respektive yrke bör kunna möjliggöras.

Bland väsentliga orsaker till hämningar av arbetsglädjen upptager det befintliga materialet bl. a. en osakkunnig arbetsledning. En sådan verkar irriterande på många sätt, inte minst genom att lägga sig i en mängd småsaker, som arbetaren bättre klarar på egen hand. Det uttalas önskemål om att arbetarna skola få mera del av den tekniska ledningen och helt visst skulle ett ökat inflytande på det området bidra till större intresse från arbetarnas sida för företaget. I tyska industrier ha försök med driftsråd givit mycket goda resultat. Driftsråden komma med förslag och inkallas vid diskussioner rörande tekniska förändringar. Jag tror att det vore fördelaktigt om man i större utsträckning prövade denna organisation även inom svenskt industriliv.

— Klagomålen gälla vidare dåliga säkerhets- och hygieniska anordningar. I de industrier där man låter sådant hämma den naturliga arbetsglädjen kan man verkligen tala om att snålheten bedrar visheten. De förändringar som av en förständig arbetsledning vidtagas för att minska farorna i arbetet och för att öka arbetarnas trevnad utgöra nog en god kapitalplacering. Arbetarna känna att de i vår tid inte stå så skyddslösa som förr tack vare yrkesinspektionen, men från flera håll uttalas önskemål om att den skulle göras effektivare.

— Reflexionerna över rådande lönesystem äro många. En del dra i hårdhet mot ackordsarbetet, vilket de stämpla som illojal konkurrens mellan arbetarna. Genom ackordsarbetet uppdrives, menar man, arbetstakten i ett sådant hetsigt tempo att arbetsglädjen fullkomligt dödas. Andra anse, att ackordsarbetet ökar arbetsglädjen, i och med att arbetsförtjänsten ökas. Men de misstänka dock ofta, att arbetsgivaren genom detta proportionsvis tjänar ännu mer, att han sålunda får möjlighet till större profit på arbetarens arbete. Somliga anse ackordssystemet förkastligt, därför att det kan inverka försämrande på arbetsprestationerna. Genom det tvingas man att lämna från sig ett icke fullgott och välgjort arbete.

— Arbetarna tyckas vara avogt stämde mot rationaliseringen i den mån de anse att den ensidigt kommer arbetsgivaren till godo och utgör ett hot för arbetslöshet. För övrigt ha de nog ingenting mot den. Kunde arbetslöshetsfrågan lösas rationellt skulle säkerligen den unga generationens arbetare vara betydligt mindre fientligt stämde mot industrialismen och arbetsföretagen än den äldre.

— En del av de inkomna meddelandena innehålla även uppgifter om arbetslöshetens psykiska inverknings, de ekonomiska svårigheterna tycks för dessa, till största de-

len yngre människor, inte vara det värsta. Så här skriver en av de tillfrågade.

"Så snart arbetslösheten blir av permanent karaktär inträder en känsla av osäkerhet, en känsla av att vara plågad, man känner leda vid allt och sofflocket eller landsvägen blir ens fasta boplats."

En annan formulerar sin uppfattning om arbetslösheten i följande ord: "Arbetslösheten skapar pessimism, olust och social mindervärdighetskänsla. Man känner sig bitter mot allt och alla. Olusten övergår till resignation och slöhet, man blir likgiltig för allting. Men skall man beskriva hur det känns att vara arbetslös, då bör man göra det under en period då man är det."

— Semesterfrågan tyckes vara någorlunda tillfredsställande ordnad inom en del företag, inom andra däremot har man ingen blick för vad den egentligen betyder. I flera meddelanden uttalas även önskemålet av en lagstadgad semester. Arbetslöshetsförsäkringen är även en viktig programpunkt på önskelistan liksom och kravet på en rikligare tilltagen ålderspensionering. Den sistnämnda skulle, skriver en, bidra inte blott till ökad arbetsglädje utan även till livsglädje.

— Kamratskapet förefaller i allmänhet vara gott, och en annan uttalar dock sitt missnöje med arbetskamrater, vilka springa med skvaller.

— Man kan också erinra om att de verkliga industriarbetarna i våra dagar inte gilla de s. k. proletärskaldernas utmåling av industrihelvetet. Vår tids arbetare vilja inte skildras som slavar och trälar, de ha yrkes stolthet, och en verkligen berättigad sådan. Nittio procent av dessa skrivande skalder ha ingen praktisk kännedom om det moderna industriella arbetet. De skriva under påverkan av dogmer vilka ägde betydelse på 80—90-talet men ingalunda nu.

Den svenske initiativtagaren till "Kampen för arbetsglädje" är älskvärd nog att ställa ett par kvinnliga bidrag till vårt förfogande. Det skall bli ett sant nöje att ur dem göra en axplockning för Morgonbris läsare. Den måste emellertid på grund av utrymmesskäl stå över till nästa nummer.

Efter den inblick man fått i doktor Ahlbergs undersökning, är det med verklig spänning och ett brinnande intresse man väntar resultaten av hela detta hans arbete.

— Jag strävar efter, säger doktor Ahlberg till slut, att kunna få fram en allmän översikt över förhållandena på arbetsplatserna i Sverige samt vad som kan göras för att förbättra dessa. Min förhoppning är att det hopbragta materialet skall bli till nytta och värde för arbetsledare, ingenjörer och företag samtidigt som det blir till gagn och intresse för hela samhället.

Birgit Magnusdotter.

Mot solen.
Träsnitt av Frans
Masered.

Kvinnan gav lösenordet

Arbetarkvinnan i moderskallet och i kampen för tillvaron.

II.

I boken "Die Frauenfrage im Lichte des Sozialismus" giva författarinnorna av de två sista kapitlen en klar och god överblick av arbetarkvinnans juridiska och ekonomiska ställning i hennes fordrande medborgarkall såsom moder, självförsörjande eller familjestöd. Det är en oerhört stor skillnad på kvinnans rättsliga ställning den dag som i dag är och för endast ett par årtionden sedan. Vad den socialistiska rörelsen arbetade för i kejsarriket Tyskland, har nu burit frukt i republiken Tyskland. Men där som överallt annorstädes i världen vänta naturligtvis ännu stora och betydelsefulla problem på sin lösning. Något av det värdefullaste, som kvinnorna i så många kulturländer vunnit efter kriget, är politisk medborgarrätt. Kvinnan behöver inte längre stå där passiv och se på, hur samhällsproblemen lösas och hennes eget öde avgöres. Hon har både rätt och plikt att lägga aktiv hand vid lagstiftning och samhällsbyggande. Hennes plikt att vara med i samhällsarbetet är ju endast plikten att söka skapa så ljusa och lyckliga levnadsförhållanden som möjligt för sig själv och sina barn.

Ett kvinnoproblem, som med rätta skjutits i förgrunden, och som blivit en av de betydelsefullaste tidsfrågorna, är moderskapsproblemet. Låt oss nu se på moderns och husmoderns ställning inom de egendomslösa samhällsklasserna! Där är ju kvinnans husliga lycka till största delen beroende av arbetsbetingelserna för mannen. Mannens inkomst bestämmer familjens levnadsstandard, näringsmedlens riklighet och kvalitet och därmed även familjens sundhet. Kvinnans arbetsbörda, hustruns förvärvsarbete, hennes möjligheter att i hem och hushåll begagna sig av de tekniska hjälpmedel, som i våra dagar stå hemmet till buds är beroende av familjeförsörjarens inkomst. Ett stort antal gifta kvinnor tvingas helt enkelt ut i förvärvsarbete för att höja familjens inkomster och hålla levnadsnivån dräglig. Men det klagas vitt och brett över, hur nativiteten sjunker i förhållande till möjligheterna för gift kvinna att erhålla förvärvsarbete.

Det är för det första alldeles felaktigt att ställa den yrkesarbetande gifta kvinnan till svars för nativitetens sjunkande. Både kvinnans yrkesarbete och nativitetens sjunkande ha andra och djupare orsaker. Å ena sidan, den tid av social nöd och arbetslöshet vi nu få uppleva, å andra sidan den stigande ansvarskänslan och kulturviljan hos folkens breda lager, framtvingar födelsekontroll och kommer gifta kvinnor att klamra sig fast vid förvärvsarbetet. Många gifta kvinnor drivas ju av rena nöden ut på arbetsmarknaden, andra åter av ansvaret för familjens levnadsstandard, de uppväxande barnens fosteran och hoppet att med ett tillskott i familjens inkomst kunna bereda sig och de sina bildningstillfällen, andlig och fysisk rekreation.

Nativiteten kommer inte att höjas, även om gift kvinnas förvärvsmöjligheter med de allra rigorösaste åtgärder i största utsträckning begränsas. Snarare tvärtom. Det finns unga äkta par, som just därför att kvinnan har möjligheter att bidra till familjens underhåll, anse sig ha råd att sätta ett eller flera barn till världen.

Nativitets- och moderskapsproblemet måste ses i ny

I går.

belysning. Ett folks kraft och styrka beror inte därpå, att dess kvinnor tvingas att föda så många barn som möjligt till världen. Styrkan hos ett folk ligger mera i kvaliteten än i kvantiteten. Vilja vi se levnadskraftiga generationer växa upp, då måste först och främst värdefulla individer födas och fostras i samhällets hägn.

Tyvärr har kvinnans arbete i hem och hushåll hittills skattats alltför ringa. När mannen efter en 8—9 timmars arbetsdag kommer hem, är det helt naturligt, att han skall vila sig eller gå till möten och föredrag. Om familjen är stor eller hustrun har förvärvsarbete, blir det en självklar sak, att hon skall sitta till långt inpå natten och stoppa och laga eller kanske tvätta kläder och städa. Mannen anar ofta inte, hur deprimerande fysiskt och även andligen ett sådant slaveri kan inverka på hustrun. Måste det då vara så? Ha vi inte i vår tid tillräckligt med tekniska hjälpmedel i det husliga för att kunna nedbringa arbetstiden för kvinnan-hustrun? Jo visserligen. Men dammsugare, tvättmaskiner, elektriska inrättningar av olika slag äro oftast en kostnadsfråga i det mindre bemedlade hemmet. Hustrun-moderns-upp-

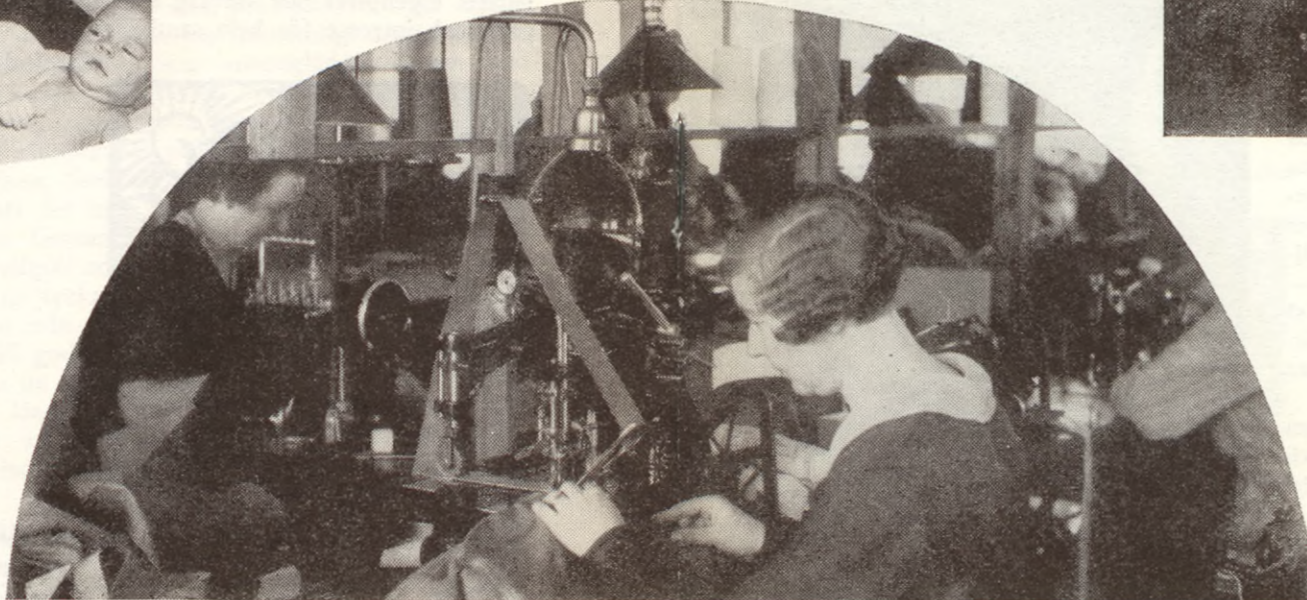

Kvinnomötet en gång i månaden får dock ej försummas.

Redan klockan halv elju på morgonen är den självförsörjande husmodern i farten med att ordna dagens matsäck för sig och mannen (bilden till vänster). Sedan måste lillen skötas innan den skall överantvaras till kindergården.

Kvinnans uppgifter som maka och moder skola förenas med hennes ekonomiska och personliga självständighet.

fostrarinnans fysiska och andliga krafter äro en levande tillgång för familj och samhälle, som man inte får slösa med så hänsynslöst som helst. Skattar man rätt kvinnans gärning som husmoder, då måste framtidsmålet bli, att genom billiga, praktiska, väl inredda bostäder just skaffa arbetarklassens kvinnor den lättnad de kunna få i arbetsbördan genom tekniska uppfinningar och hjälpmedel.

Socialismen har alltid ställt sig så till kvinnofrågan, att kvinnans förvärvsarbete inte skall betraktas som ett hinder för moderskapet och en börda för släktet. Därför har just från socialdemokratiskt håll förts en energisk kamp för moderskapsskydd, för stödjande och underlättande av yrkesarbeterskans och hustruns moderskall. Barnaföderskan utför en samhällsgärning och bör inte lönas med att mista sin arbetsinkomst och ställas i ekonomiska svårigheter. I likhet med modern måste även barnet skyddas. Därför har socialismen ställt sig i spetsen för fordringarna att utesluta minderåriga från förvärvsarbete. Folkhälsa, sundhet och levnadskraft äro i detta fall målet för samhällsreformer på socialistisk grund.

Efter förrättat dagsverk på den stora konfektionsfabriken måste uppköpen för den kommande dagens behov göras. När middagsdisken undanstökats återstår att stoppa och laga familjens kläder. Husefadern har emellertid privilegiet att slå sig till ro på ottomanen.

I dag.

DE VANLIGAS KLAGAN

Revolt mot mode- diktaturen

— Nej, jag går inte. Jag kommer att känna mig aldeles uttittad, om jag kommer i min gamla svarta.

— Vad i all världen tror du då, att man skulle säga, om du kom i den. Du måtte väl kunna hävda dig med något annat än med volanger och vidd i kjolen.

— Ja, det där låter så bra. Och vore jag särdeles skön eller det minsta framstående på något sätt, så skulle jag verka originell i min snävhet och kjollöshet. Men nu är jag något förfärligt vanligt utan ett dyft av originalitet på något sätt och då vill jag inte gå omkring med en skylt — "anno 1929". Jag kommer inte att ha ett dugg roligt, för jag kan inte hjälpa, att en vacker klänning eller åtminstone en som inte kallas direkt ful den här säsongen, sätter sprätt på det lilla av sällskaplighet jag har. Ja, nog är det dumt av mig, men det är ändå dummare av det nya modet, som flaxat fram och förstört så mycket för oss. Inte har societetens stela dockor ett uns roligare i sina brokad- och lamétoaletter, åtminstone inte av deras uttråkade minter att döma, men det motsäger inte mitt på egen erfarenhet grundade påstående att vi vanliga inte kan ha trevligt heller om vi ideligen måste fundera på att vi sticker av i gammaldags eller fula kläder.

Det gick inte att hejda ordströmmen. Visst flöt den ut i rymden och till ingens nytta, ty vad bryr den bristande samstämmigheten mellan oss och modelagarna dem som diktera och skriva dessa lagar, men det lättar att kritisera!

En hatt av svart och vit fläta som de flesta av oss böra akta sig för därför att den utan förskoning framhåller ansiktets och huvudets linjer. På den som tål detta, kan den vara lika utsökt som å bilden.

»Inte ha societetens dockor ett uns roligare av de uttråkade minerna att döma —»

Här hålls mannekänguppvisningar varenda vår och varenda höst. Massvis. Inte för oss utan för dem som hålla sig med gör-detsamma-vad-de-kosta toaletter. Sedan faller några smulor från de rikes bord i tidningsreferaten, menade åt oss att plocka upp och göra uppkok på. Det kan inte kăsöserna hjälpa, ty vi är en fasligt otacksam publik att göra mannekänguppvisningar för. Därför intresserar det oss heller inte ur annat än ren kuriositetssynpunkt att taga del av "toaletten i guldlamé, skuren av mästarehand och häpnadsväckande finurligt tillkrånglad i sin menlösa enkelhet". Och annat i samma stil.

Det värsta är att ingen mänsklig makt kan göra en 6-meters klänning av en gammal 3½-meters. Eller göra en kombinerad förmiddags- och aftonklänning med ömsevis ned- och upphissade kjolar, som modet fordrar. Åtminstone är det mycket svårt. Förr kunde ingen ana, att man haft sin bästa i tre år, nu skriker den stackaren på långt håll, att den är nersläppt och tillköpt och utökad. Det finns nämligen ingenting, som fordrar så van hand och säkert öga, som just modernisering. Nog är det något barockt med ett mod, som gör så härfin skillnad mellan fåren och getterna.

Det nya modet är förrädiskt och farligt — inte bara dyrt och opraktiskt. Det lockar till orgier i volanger och tuniker och garnityr, så att man aldeles tappar balansen och snubblar i både kjolar och smälöshet. Den mångfald av kulörta glashalsband, som pryder halsar och fönster nu för tiden är så utmärkt typisk för vår nya inriktning. Svalget mellan det banala och granna och det exklusiva och förnäma är i själva verket lika oerhört som någonsin men variationerna äro så otaliga och glänsande, att man totalt tappar urskilningsförmågan. Ni vet väl hur det heter — "när det bara kommer på, så ser det så fint ut". Men det har aldrig någonsin förut funnits så mycket, som man nogsamt bör akta sig för som just nu.

Det halvdana är i alla fall det värsta av allt. Gränsskillnaden mellan modern och omodern är inte så olidlig som mellan det

förnäma originalet och den smaklöst utförda kopian. Men eftersom ingen av oss vanliga har mod att ta sin Mats ur skolan utan föredraga att söka fostra honom till en dålig avbild av de rike och förnäma, så återstår troligen inte mycket annat än att hoppas, att modets Store en gång skola fatta det otidsenliga i att stifta lagar, som tvingar en del av oss att sitta hemma eller föser in oss i en särskild fälla, om vi dristar oss bort. Vi hemställa om avslag på en lag, som är till ingens glädje eller gagn men till mångas förtret och bekymmer!

RITA

Ifrån hatten till skorna är den unga damen enkelt och trevligt utrustad. Hennes välsydd dräkt i mörk tweed är inte på något sätt uppseendeväckande, men vittnar om både förstånd och smak.

Kollektivhushåll i kojorna

De debuterande hushållerskorna berättar

Det har under senare år visat sig, att skogsarbetarnas levnadsförhållanden då de under vintern ha sitt arbete i skogarna och äro hänvisade att bo i kojor blivit en fråga av så stor folkhygienisk och socialekonomisk betydelse, att statsmakterna upptagit den till allvarlig prövning. De statliga initiativ, som tagits gällande dels förbättring av kojorna och dels nya och bättre förhållanden ifråga om hushållningen. Skogs- och flottledsinspektionen som varit verksam under de senaste tio åren har gjort mycket för att få de ruckel till bostäder, som arbetsgivarna förr ansågo arbetarna vara värda ersätta med nya och mer praktiska typer. De sämsta kojorna ha uttrangerats och åtskilliga av de övriga ha förbättrats, tätats och gjorts beboeliga. Detta hindrar emellertid inte att ännu mycket återstår att göra innan man kan säga att alla skogsarbetarna ha en bostad som rimligen svarar emot det visserligen tillfälliga men ytterst hårda och ansträngande arbetet i skogarna. Man behöver bara citera ett uttalande av en ung läkare, som föregående vinter gjort en officiell undersökning av de dietiska förhållandena i en del kojor uppe i Västerbotten och som bland annat i sin rapport skriver: Dock tillgripas fortfarande kojor, som äro under all kritik, såsom jag hade tillfälle att iakttaga i Gäddsele, där fem arbetare bodde i en koja, som mer påminde om en kalvkätte än om en människobostad med stora sprickor i väggarna, ett fallfärdigt och så lågt tak att en normal person ej kunde stå rak, en liten glugg till fönster och så fuktigt jordgolv, att plankbitar måste läggas ut att gå på.

Men ju bättre kojorna, främst tack vare denna yrkesinspektion, dock blivit ju mer har behovet inställt sig att

söka få till stånd en sundare, bekvämare och för arbetarnas behov mera lämpad hushållning. Det är knappast att begära varken att ordningen i kojorna skall bli förstklassig eller matordningen särskilt utstuderad, då arbetarna måste sköta den själva efter dagens hårda arbete. När de svettiga och trötta vända hem till den utkylda kovan måste såväl det ena som det andra bli ganska primitivt, vilket var och en kan vittna om som kastar en blick in i en koja med individuell hushållning. Alla hjälpa till att stöka till, men ingen känner ansvaret för den dagliga ordningen, varför denna blir beroende av den goda viljan, vilken tyvärr tar sig mycket sporadiska uttryck.

Matlagningen blir givetvis den enklast möjliga med ensidig och olämplig kost, i värsta fall torrscaffning tillika med ett ständigt kaffedrickande. Det har t. o. m. genom en högst officiell undersökning fastslagits, att skogsarbetaren, som har att utföra bland de tyngsta och mest påfrestande av alla arbeten lever på en dåligt sammansatt diet som i längden undergräver hans hälsa och gör honom mindre arbetsför. Den sista synpunkten kan vara av ett visst värde att fastställa, då den bör bli en drivfjäder för arbetsgivarna att effektivt gripa in för bättre förhållanden främst genom att inrätta kojorna så att arbetarna kunna ordna med gemensamhetshushåll. Det är nämligen därhän man bör sträva, att döma av de försök i den riktningen, som redan gjorts på sina håll.

Vid en undersökning, som skogs- och flottledsinspektionen vidtagit med anledning av en riksdagsskrivelse har det från flera håll påvisats hur arbetskapaciteten stiger med bättre och mer ändamålsenlig hushållning. Från

Det smakar att sätta sig vid ett färdigdukat bord.

Den gamla kovan har fått vika för —

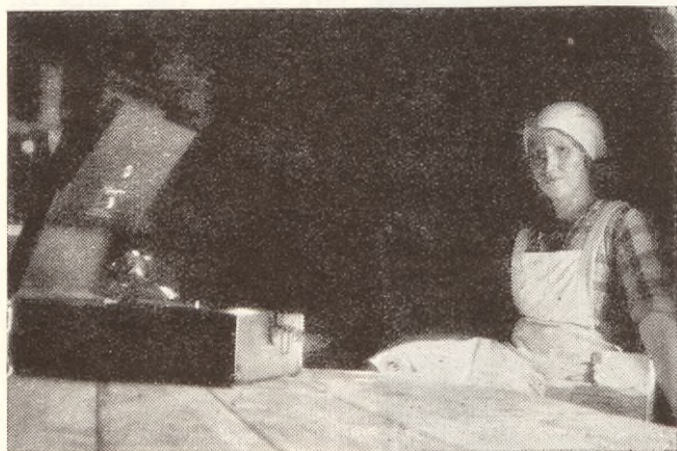
— den nya.

Det behövs en kvinna för att hålla ordning i kojnan.

en revirförvaltare ingick exempelvis den uppgiften att för de arbetare som hade gemensamhetshushåll med anställd hushållerska steg arbetskapaciteten med inte mindre än två timmar om dagen i jämförelse med de som måste sköta kojnan och matlagningen själva. Även om detta är taget i överkant, så visar det dock i vilken riktning uppgifterna gå. (Frestelsen är alltför stor för att kunna övervinnas att i detta sammanhang peka på, hur oerhört liten hänsyn som i liknande fall togs till det myckna arbete, som påvilar kvinnorna ute i förvärvsarbete.)

Under den gångna vintern har flera dylika gemensamhetshushåll på arbetarnas eget initiativ ordnats och förberetts. Vid en undersökning visade det sig vara ett hundratal i hela landet, men när man då får veta, att inemot 100.000 man bor i kojor så gott som hela vintern

»När vi bli trötta på arbetet spela vi upp en trullerrutt.»

motsvarande i runt tal 8.000 kojlag, så förstår man att åtskillig propaganda ännu behöver bedrivas innan reformen är fullt genomförd. Naturligtvis har i detta fall såsom alltid när det gäller en reformering i synnerhet av den egna livsföringen en hel del kritik riktats emot det nya systemet. Man har på ett och annat håll råkat få mindre lämpliga hushållerskor, den nya ordningen har av den anledningen ställt sig för dyrbar och kojorna ha varit olämpliga, men detta jävar inte vittnesbörden från de ojämförligt flesta arbetare, som själva varit medlemmar av dylika hushåll. De förklarar så gott som samstämmigt att de vilja under inga förhållanden återvända till det gamla systemet.

Morgonbris har ansett det vara av stort intresse, att när nu vintern är gången och dessa första gemensamhetshushåll upplöstes få en något mer personlig skildring av hur

de ordnats, genom de hushållerskor, som förestått dem. Dessa ha också glatt oss med flera uttömmande och intressanta svar, vilka ger en god framställning av det slit-samma liv, som föres i skogarna men också om hur energi och god vilja kunna göra underverk ifråga om nytta och trevnad, där man tycker att alla förutsättningar skulle saknas.

Man måste säkert ha sett en av dessa skogsskojor, när ett arbetslag helt tagit den i besittning för att kunna rätt förstå vad som väntar dessa hushållerskor på deras nya och mycket egenartade arbetsplats.

— Första kvällen jag kom till kojnan, för att övertaga hushållet för 14 man, såg det helt enkelt anskrämligt ut, berättar en hushållerska, som förestod ett kojlag i närheten av Storsjökapell uppe i nordligaste Härjedalen. Svart av rök och sot på väggar, tak och överallt. Lådor

Kollektivt kojkafterep.

och hyllor och allt som fanns att stoppa något i var bräddfyllt av skrot av varjehanda slag. Kojnan var dåligt tätad och det drog från vartenda hörn. Kläder, kängor och matkärl lågo slängda om varandra och de senare sågo inte alltför aptitliga ut.

Första morgonen fick jag så gott jag kunde se till, att de fick litet mat i sig innan de gav sig av till skogen. Men sedan tog jag itu med en grundlig rengöring på alla mellanstunder jag hade under dagarna, fast många blev det inte, när 14 man skulle ha mat 4 gånger om dagen. Jag plockade fram all skroten under britsarna och från alla hyllor och hörn och sorterade den. Sedan tapetserade jag hela kojnan med tidningspapper för att få den något så när tätad, tvättade fönstren som voro absolut ogenomskinliga och skurade allt som fanns i kojnan; golv, dörrar, (Forts. sid. 26.)

Med mina mannar.

ETT TELEFONSAMTAL

Av Dorothy PARKER

"Klart med Detroit", meddelade telefonisten.

"Hallå", ropade flickan i New York.

"Hallå", svarade den unge mannen i Detroit.

"Åh Jack", sade hon. "Åh, vän, det är så underbart att höra din röst. Du vet inte hur mycket jag..."

"Hallå", sade han.

"Kan du inte höra mig, Jag hör dig lika bra som stode du här bredvid mig. Hörs det bättre nu? Kan du höra mig nu?"

"Vem önskar ni tala med?" sade han.

"Med dig, Jack. Du, du. Det är Jean, käre vän. Åh, försök att höra mig. Det är Jean."

"Vem?"

"Jean. Känner du inte igen min röst?"

"Hallå, hallå", fortsatte han. "Men för Guds skull, vad är det fråga om?"

"Jag mår bra", sade hon. "Nej, det gör jag förresten inte. Kära vän, det är förfärligt. Jag står inte ut längre. Kommer du inte tillbaka? Säg, när kommer du tillbaka? Du vet inte hur förskräckligt det är att vara utan dig. Det har varit så långsamt, käre, du sade du skulle bara bli borta fyra eller fem dagar, och nu är det närapå tre veckor. De ha varit långa som år. Det har varit förskräckligt, älskling, det är..."

"Hm, jag beklagar livligt", sade han, "men jag kan inte höra ett förbaskat dugg av vad du säger. Kan du inte försöka tala litet högre?"

"Jag skall försöka", sade hon. "Är det bättre nu? Kan du höra mig nu?"

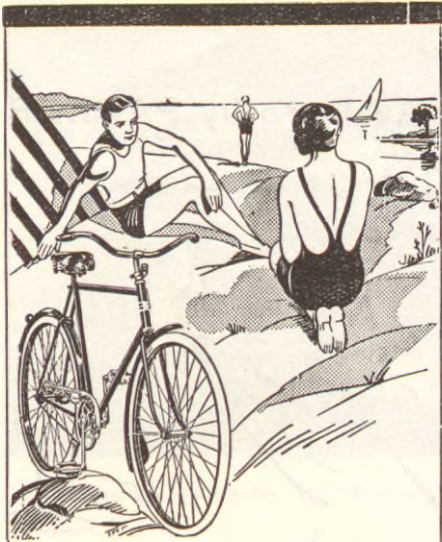
"Ja, nu hör jag litet bättre, men tala inte så fort, är du snäll. Vad var det du sa nyss?"

"Jag sade att det helt enkelt är gräsligt utan dig. Tiden går så långsamt, käre, och inte ett ord har jag hört ifrån dig. Jag — åh — jag har varit nästan hysterisk, Jack. Inte så mycket som ett brevkort ens, käraste, eller ett..."

"Uppriktigt sagt har jag inte haft en minut ledigt. Jag har haft tusan så snärjigt."

"Jaså, har du det. Så tråkigt, käre vän. Jag har varit dum. Men det var ett martyrium att inte höra ett ord från dig. Jag hoppades, att du kanske skulle ringa och säga god natt någon gång, du vet, som du

Crescent-camping

är ett nyttigt, trevligt och billigt nöje. Fort och lätt går det att komma ut till en sjöstrand eller en skogsbacke. Lika lekande lätt går hemfärderna i kvällningen på

Crescent

den ojämförliga svenska kvalitetsvelocipederna.

Tillverkare:
VELOCIPEDAKTIEBOLAGET LINDBLAD
STOCKHOLM
Fyllnader: Malmö - Göteborg

brukade göra förr, när du var bortrest."

"Visst, det tänkte jag också göra flera gånger", sade han, "men jag trodde att du kanske inte var hemma eller så."

"Jag har inte varit ute något alls", sade hon. "Jag har suttit här alldeles ensam. Det är på något sätt bättre så. Jag vill inte träffa folk. Alla fråga: När kommer Jack igen? Har du hört något från Jack? och jag är så rädd att börja gråta mitt framför dem. Jack, det gör så ont i mig, när de fråga efter dig och jag måste svara att jag inte..."

"Jag har då aldrig i mitt liv hört så befängt illa", sade han. "Vad är det som gör ont? Vad står på?"

"Jag sade, att det gör så gräsligt ont, när folk frågar efter dig och jag måste svara, men det gör detsamma, alldeles detsamma. Hur mår du, gossen min. Tala om för mig hur du har det."

"Ganska bra", sade han. "Bara trött som fan. Och du då?"

"Jack, det var just det jag ville tala med dig om", sade hon, "jag är så gräslöst orolig. Jag är nästan ifrån mig. Vad skall jag ta mig till. Hur skall vi bära oss åt? Jack, Jack, käraste vän."

"Hur skall jag egentligen kunna höra, när du mumlar så där?" sade han. "Kan du inte tala ur skägget? Tala rätt ner i den där vad den nu heter."

"Jag kan väl inte skrika det i telefon heller", sade hon, "har du då ingen uppfattning. Förstår du inte vad det gäller? Fattar du inte? Fattar du inte?"

"Jag ger upp", sade han. "Först viskar du, och sedan gastar du. Jag kan inte få någon mening på det. Jag hör inte ett dyft på den här förbaskade linjen. Kan du inte skriva i morgon i stället. Så skriver jag till dig, förstår du."

"Jack, hör på, hör vad jag säger. Jag måste tala med dig. Jag vill bara säga dig att jag nästan är hysterisk. Älskade, hör då på vad jag säger. Jack, jag..."

"Ett ögonblick", sade han, "det är någon som knackar på dörren." (Stig in. Kliv på bara! Häng upp rockarna och slå er ner. Den skotska står i skåpet och det finns is i hinken. Gör er bara hemmastadda — låtsas som ni var på en riktig bar. Känn er hemma bara.) — "Hallå, hör du, det har kommit hit ett gäng spralliga figurer, jag kan inte höra mig själv en gång. Sätt du bara igång och skriv till mig i morgon. Gör det."

"Skriva brev", sade hon. "Tror du inte att jag skulle skrivit, om jag bara vetat var du var? Inte ens det visste jag ända tills de talade om det för mig i dag på ditt kontor. Jag blev så..."

Jaså, gjorde de det? Jag trodde jag... (Kan ni inte hålla klaffen litet, så en annan kan få en syl i vädret. Det här är en förbaskat dyrbar långlinje.) "Hör du, det här kommer allt att kosta dig millioner. Du borde inte ringt upp."

"Vad tror du jag bryr mig om det?" sade hon. "Jag skulle dö om jag inte fick tala med dig. Det vill jag bara säga dig, Jack, jag skulle dö. Raring, vad står på? Vill du inte tala till mig? Är det — håller du verkligen inte alls av mig längre? Är det därför? Gör du inte det, Jack?"

"Tusan också, jag kan verkligen inte höra. Gör jag inte — vad då för något?"

"Jack, kan du inte höra på mig?" Jack, hör på. När du kommer igen behöver jag dig gräslöst. När kommer du tillbaka?"

"Du sa ett ord", sade han, "det var just det jag tänkte skriva till dig om i morgon." (Hallå där, hur skulle det vara om ni läte bli att leva rackare en minut, skämt åsido?) "Hallå! Hör du nu? Jo, ser du, som sakerna ter sig i dag, ser det ut som om jag nästan skulle vara tvungen att resa till Chicago på ett tag. Tycks bli en rätt stor affär, men det blir säkert inte långvarigt. Jag tror inte det. Det ser nästan ut som om jag skulle få resa dit i nästa vecka — tror jag."

"Åh nej — Jack", sade hon. "Åh, gör inte det. Det kan du väl inte göra. Du kan väl inte lämna mig ensam så här. Jag måste träffa dig, käraste! Jag måste. Du måste komma tillbaka, eller också kommer jag till dig. Jag härdar inte ut. Jack, kan jag inte...?"

"Hör du, nu är det allt bäst vi säga godnatt", sade han. "Det lönar sig inte försöka klara upp vart du egentligen vill komma med allt det här prattet, och det är ett sådant fördömt oväsen här." (Hej, kan ni inte hålla er lugna. Nu går det för långt. Vill ni att jag skall bli vräkt?) "Gå du och lägg dig och sov så gott, så skriver jag om allting i morgon."

"Hör på", sade hon. "Jack, gå inte. Hjälp mig, älskling. Säg något som hjälper mig över natten. Säg att du älskar mig, för guds skull säg att du ännu älskar mig. Säg det, säg det..."

"Jag kan ju inte tala här", sade han, "men ett är säkert, jag skriver till dig genast i morgon bittida. Adjö då, tack för påringningen."

"Jack", sade hon. "Gå inte, Jack, vänta ett ögonblick. Jag måste tala med dig. Jag skall tala så lugnt. Jag skall inte gråta. Jag skall tala så du kan höra mig. Kan du inte, kan du inte..."

"Slut med Detroit", avbröt telefonisten.

"Nej", sade hon, "nej, nej, nej. Släpp fram mig till honom, genast. Får jag honom tillbaka. Nej — det gör det samma nu. Det gör..."

Fanor och Standar

i olika storlekar och prislägen tillverkas av Firma V. Lindblad, Box 1024, Örebro. Tel. 687. Skisser och priskurant på begäran. Konstnärligt och välgjort arbete garanteras.

Utlandsglimtar

Av Adolf VESSMAN

Det sjuder och bubblar på nästan alla håll och kanter ute i världen. Politiska samhällsbildningar, konstitutionella former, traditionella vaneinställningar, inympad auktoritetstro, allt är i upplösning. Genomgår omsmältningssprocesser och nyuppbyggnadsförsök, i en mer än någonsin vardande värld. Ingenting är visst, utom det berättigade uti den strävan, som präglar de ansvarskännande kvinnornas och männens försök att under självstyrelsens kontroll dana samhällsformer med förutsättningar till värdigare livsföring.

Vårdagar i Spanien. Ett markant exempel på denna tidstypiska inställning är besegradet av den spanska reaktionen. Det landet har i alla tider, med dess av de katolska prästerna inympade anda, utgjort ett bålverk mot västerländsk kultur och demokrati. Som följdaföreteelse är dess arbetarklass mestadels analfabetisk och vidskeplig.

De intellektuella och vissa skikt av industriarbetare ha väl främst äran av att gemensamt nu slutligen lyckats fördriva den sista, degenererade representanten för den urgamla, sedan niohundratalet kända bourbonsläkten, som försett Europa med så många furstefamiljer, ur sadeln. I likhet med den siste Wilhelm av Hohenzollern, begråten endast av några få.

Spanien inrymmer ganska olika befolkningsgrupper, med var sina slutna enheter inom skilda landsdelar. Ras- och språkolikheter, liksom skilda folklynnen, ha ingalunda bidragit att stärka den nationella enheten. Häruti har legat frön till separatistiska strävanden efter provinsuell frigörelse från den centrala förtryckarstaten. Som bekant proklamerade sig också flera landsdelar under revolutionsdagarna som fria republiker. Av dessa är dock endast Katalonien ännu separerad under särskild ledning. Dock torde denna snart avvecklas.

Den nya provisoriska regeringen, som inom sig innesluter ett antal kända framstående socialdemokrater på viktiga ministerposter, har uti sitt utgivna manifest visat, att den allvarligt strävar att uppbygga ett nytt Spanien under demokratiska former, med en politiskt myndig väljarbefolkning som underlag. En första åtgärd blir att skilja kyrkan från staten. För så vitt den snart sammanträdande riks-

dagen blir av samma mening som den provisoriska regeringen. Vittomfattande sociala åtgärder förberedes även. Det kungliga apanaget användes till arbetslöshetens bekämpande.

Tullgränsernas raserande mellan Tyskland och Österrike har, som bekant väckt mycket uppseende. Från skilda utgångslägen bedömes tullunionen mellan de två folken ganska olika.

Tack vare engelske utrikesministern, Henderson, har emellertid de upprörda känslorna något svalnat efter hans förslag om hänskjutning till Genève eventuellt Haag för utlåtande angående dess avhängighet av förut ingångna förbindelser, främst för Österrikes del. Man torde erinra sig att detta land efter rekonstruktionen fick ikläda sig vissa förpliktande förbindelser, för att av segermakter erhålla finansiell hjälp till återuppbyggnad av dess förstörda kredit.

Ur socialdemokratisk synpunkt kan man med tillfredsställelse hälsa ett steg som detta förslag om tullmurarnas borttagande mellan tvenne folk. Men det är själva sättet för dess iscensättande som vållat oro. Mitt under rådgörande om vissa andra mellanfolkliga spörsmål mellan ett antal europeiska utrikesledningar, går dessa två makter, utan att med ett ord antyda därom, bakom de andras rygg och börjar förhandlingar som åtminstone det ena landet torde vara förhindrat att föra.

På anhållan av Österrikes socialdemokrater har denna fråga sedermera även hänskjutits till Internationals exekutiv för överläggning.

Läget uti Österrike är för övrigt mycket prekärt f. n. genom ekonomisk depression och andra orsaker. Arbetslösheten har tårt både på kommunernas och statens finansiella förmåga ända till bristningsgränsen.

Brittisk rationalisering. Under mer än tio år har dagligen uti varje engelsk tidning speglats det brittiska örikets enorma arbetslöshetsfråga. Den avhjälpes emellertid icke genom diskussion. Mer och mer går väl upp att den är olöslig efter förut tänkta linjer. Förutsättningarna för den brittiska världshegemonin, sådan den var före kriget, äro nu helt ändrade. Kolet har förlorat sin världshärskan-

Minnesstoden över den inom alla folklager populära sagotecknaren John Bauer är nu färdig att huggas i sten. Skulptör är Carl Hultström.

de betydelse för britterna. Dess textilindustri likaså. Dess finansiella supremati är bruten. Det gäller således att gå ut från nya utgångslägen. Denna inställning har emellertid tills på sistone varit främmande för John Bull.

Det är mycket som är efterblivet inom engelsk industri, trots dess gedigenhet och överlägsna kvalitet. Beträffande t. ex. kolbrytningen är dess system medeltida. Till stor del beror detta på att markägarna även rå om kolgruvorna och företagarna måste till dessa lämna en stor procent av intäkterna, som ibland kan bli hela nettot så att staten i stället får subventionera dessa för att de må kunna hålla driften i gång och arbetslösheten ej bli ändå värre. På grund av detta förhållande inskränkes rationella förbättringar till det minsta möjliga, enär företagarna endast arrendera eller hyra gruvorna på viss tid. Ett fullständigt absurt system. Här synes i blyxtbelysning konsekvensen av den enskildes rätt till naturrikedomarna. Det spelar då ingen roll om stora delar av landets folk tryckes under svältgränsens nivå, bara de intet skapande profitörerna kunna bli millionärer.

Skall Storbritannien återfå sin här-

Ni njuter

av Er fina, läckra kaka och vet på förhand, att den blir beundrad om Ni bakar den med Rumford — marknadsens tillförlitligaste bakpulver. Ty endast Rumford åstadkommer sådana läckerheter. Baka med

RUMFORD

dubbelverkande, hälsosamma fosfatbakpulver.

TÄNK PÅ DE ANHÖRIGA FÖRSÄKRA ERT LIV I FOLKET

skarroll måste den gamla traditions-ärvda kapitalistandan få en annan inställning och dess företagarklass träda ut ur sin "splendida isolation".

Den nu sittande arbetarregeringen arbetar energiskt för rationalisering på alla områden för att komma över svårigheterna. Ett stort anlagt projekt för åstadkommande av arbete och rationalisering av driften är att elektrifiera samtliga Storbritanniens huvudbanelinjer. Kostnaden härför beräknas till ungefär 4.730 millioner kronor.

Arbetarregeringens ställning — som ytterst är beroende på Lloyd Georges rika lynneshiftningar — har efter förkastandet av högerskandervotum och Snowdens budgettal stärkts. Mac Donald hävdar med kraft dess inställning åt såväl högern som egna frondörer. Skulle arbetarregeringen falla vore också nästa års avrustningskonferens på förhand dömd att misslyc-

Idrotten och tiden.

(Forts. fr. sid. 11.)

människan söker därför på annat håll än i arbetet den lustbetonade kraftutveckling, som ger näring åt hennes dragning till det heroiska, för hennes sprudlande livskraft, för hennes personlighet över huvud taget. Man behöver därför inte som Hendrik de Man gripa till de freudska teorierna, detta med utjämnande av minder-värdighetskomplex och sådant, när man konstaterar, att det är det unga släktets längtan efter stordåd, efter människovärde, efter det ouppnåeliga, som driver människorna ut på fotbollsplanerna och upp på Stadionläktarna.

Intellektualisterna mena antagligen, att denna "personlighetshävdelse" bör sökas på kulturens löparebanor. Men får man inte förutsätta, att var och en söker den på de områden, som bäst svara mot hans natur och hans förutsättningar. Det kan inte hjälpas, att vi ha mera gott om starka karlar än om kvicka. Slå igen Stadion och låt se hur många som i stället skulle börja plugga Cicero. Det är mera sannolikt, att antalet kortspelare och punschdrickare skulle tillväxa i oro-väckande grad. Arthur Lundkvist säger, att "idrotten starkt bidragit att utarma de nuvarande generationerna", att den "stulit ungdomens kraft

och avhållit den från djupare intresen". Det är ungefär lika intelligent som att anklaga vattnet därför att det ställer till sjöolyckor eller elden därför att den vållar eldsvådor. Idrotten är ingen stundens modenyck. Den är en naturkraft. Den är en eld, som flammor och förtär, en väg som reser sig skyhögt och suger sig ned till botten av folkhavet. Det tjänar absolut ingenting till att anklaga. Å andra sidan finns det heller ingen anledning att kasta yxan i sjön. För det första är läget inte så tröstlöst som de unga författarna söka intala oss. Att idrotten stulit vår andliga kraft är ett löst påstående — fullständigt obevisat ännu. Har någon annan tid varit spänstigare än vår? Frodas inte allehanda ismer även på kulturlivets område? Jo, för visso, det rör sig lite varstans. Det jäser av ung och sprängande sav under tidens bark. Utvecklingen är helt enkelt svindlande. På ett par årtionden tillryggalägger mänskligheten ett lika långt stycke väg som förr på lika många århundraden. Vilka inslag i den brokiga väven är det som saknas? Naturligtvis kan man peka på avmattningstecken på ett eller annat område. Hrr Lundkvist och Lo-Johansson beteckna själva en sjuk punkt. Lyriken befinner sig just nu nere i en vågdal. Men sådant har hänt förut,

Östergötlands Folkblad

Östergötlands enda arbetartidning.

en tid tillbaka nära 90.000 personer varit lockoutade. Arbetsgivarna kräva stora lönereduceringar. Rena svältlöner bjudes. I vissa fall, t. ex. uti textilindustrin och en del andra yrken med låg lönestandard, föreslås löner till 26 à 30 kr. per vecka. Arbetarna kämpa givetvis till det yttersta mot att med en dylik lönestandard låta sig pressas ned till en pariaskast. Viljan till självhävdelse hos Norges arbetarklass är för starkt utpräglad för att dylikt skall lyckas.

Arbetslöshetsepidemin är för övrigt, som vi alla allt för väl veta, tidens ekonomiska sjukdom, vars symptom mer eller mindre präglar varje civiliserad stat världen över sedan åtskillig tid tillbaka. Helt naturligt för övrigt. Med vårt nu rådande system, där den enskilde tillåtes avgöra vad som är vinst för honom, i stället för att samhället borde bestämma vad som gagnar alla i helhet.

I vårt västra grannland har sedan

och vi ha ändå rest oss. Inte kan det för övrigt vara idrottens fel att författarna skriva dålig vers just nu. Mera sannolikt är att det beror på att vi förtogo oss under decennierna omkring sekelskiftet. Fröding, Heidenstam, Levertin, Karlfeldt i ett svep. Sådant gör en nation inte om i brådrasket. Å andra sidan har på andra områden utvecklingen rört sig i en hisnande kurva mot höjden. Tänk bl. a. på arkitekturen!

Arthur Lundkvist generaliserar då han gör idrotten ansvarig för ett och annat förfallstecken i tiden. Han förväxlar orsak och verkan. Ingen bestrider, att det översvallande intresset för idrott sammanhänger med en utåtriktad tendens i tiden. Men den kraft, varav det är ett utflöde, kan transformeras i andlig energi. Idealen växla. Nu svärmar ungdomen för den enbart starke eller enbart vige. Herr Lundkvist vill förkväva detta svärmeri. Han vill låta hissa upp intelligenspumpen på hennes piedestal. Men varför inte tänka sig möjligheten av att den blir folkets hjälte, som är både stark och vis. Jag hör någon viska: Nu kommer han med det där om sana mens. Ja, varför inte. Det var inte något dåligt ideal. Alcibiades kan ha haft sina moraliska svagheter, men han var dock en härlig typ för ett folk, som vågrade att gräva ned sig i ensidighet, som såg idealet just i *samspelet* mellan anden och livets animala krafter. Den grekiska konsten vore otänkbar utan dessa förutsättningar. De underbara marmorbilder, vi grävt fram ur antikens mark, äro trofasta bud från ett folk, som frossade i skönhet men inte den själiska enbart, ett folk, som kände glädje över sina framgångar på kulturens olika fält men också över sin kraft och smidighet. Dessa marmorgudar förkroppsliga den atenske idrottsmannen, han som samtidigt var något av en skald och något av en tänkare.

Nå, den atenska kulturen var något för sig. Vi kunna gräva fram dess skönhet ur mulden, men vi kunna inte väcka upp den från dess dödssömn. Över huvud kopiera inte tiderna varandra. Våra förutsättningar och problem äro helt andra. Vårt stora problem är masskulturen. Hur skola vi bringa den i samklang med den enskildes krav på att leva ett fritt och otvunget liv? Hur skola vi sörja för att andelivets ädlaste groddar ej förkvävas i dess famntag? Den förutsättningen ha vi ändå gemensam med de gamla hellenerna, att det här aldrig kan bli tal om ett antingen-eller. Det måste bli ett både-och. Idrotten är i våra dagar ett massfenomen.

Den som spar, han har — telefon.

Att spara tid är att spara pengar. Och att telefonera är att spara tid. Telefonen är nämligen vår tids snabbaste och bekvämaste kommunikationsmedel. Den kan på ett ögonblick sätta Eder i förbindelse med vänner, anhöriga och bekanta, med läkaren, handlanden och andra, som Ni vill tala med.

Telefonen är dessutom billig. För ett telefonabonnemang vid telegrafverkets större stationer är avgiften i allmänhet 17:50 à 20 kronor i kvartalet och berättigar då till 1200 avgiftsfria, avgående samtal om året. Vid stationer med mindre än 50 abonnenter är motsvarande kvartalsavgift endast 10 à 12:50 kronor i kvartalet för intill 900 avgiftsfria, avgående samtal per år utanför egen station. Antalet till apparaterna ingående samtal är obegränsat. Inträdesavgiften är vanligtvis 25 kronor.

Begär idag uppgift om kostnaden för en telefon hos Eder.

Men den ger på samma gång utflöde åt den enskildes begär efter befrielse från massans sugande tvång. Det skapar en plattform för individuella prestationer, för vilje- och personlighetsutveckling, som eljest kanske skulle ha kvävts i samhällets dunkla, aldrig utforskade djup. Att predika ikull denna naturkraft är sisyfusarbete. Det är lika meningslöst som att stå vid nordpolen och mässa för stjärnorna. Idrotten är ofrånkomlig, obesegerlig — den är nödvändig. Där emot torde det inte vara utsiktslöst att vädja till idrottsmännen själva, att söka lära dem inse sitt eget ansvar, sitt eget sammanhang med det stora hela. En 100-meterslöpare är säkert inte oemottaglig för sådana synpunkter som den att det är en människas plikt att utveckla *alla* sina gåvor, att en ensidig dyrkan av muskulaturen leder till andlig förkrympling liksom en ensidig dyrkan av själen leder till andlig högfärd och zelotism. Men även *idrottsrörelsen*

som sådan bör ställas inför sitt ansvar. Den får inte stanna inför det rent primära, att organisera landskamper och olympiska lekar. Den måste lära sig behjärta — och gör det väl också — att de unga män och kvinnor, som stå under dess vård, äro de blivande medborgarna i samhället, de på vilka nationens framtid vilar. Det är av högsta vikt, att de bliva *goda* medborgare, inte bara med starka armar och ben utan även med andliga kvaliteter, renhjärtade, karaktärsfasta, rakryggade människor, på vilka ett folks storhet och lycka kunna byggas. Det är i hög grad på idrottsrörelsens ansvar det vilar att de bliva detta, då den lättare än andra rörelser under avgörande uppväxtår kan utöva inflytande på dessa unga människor och blivande medborgare. Endast om idrottsrörelsen fyller denna sin uppgift med ansvar och medvetenhet kan den bliva en verklig makt i tiden.

Harald AKERBERG

Kollektivhushåll i kojorna.*(Forts. från sid. 20.)*

och bord så gott det gick. Sedan gjorde jag en diskbank och ett litet tvättställ. För fönstren hängde jag gardiner och framför skafferidörren en spetsgardin. På bordet fick jag en vaxduk och alltid hade vi färskt tallris i en burk. På en låda lade vi en tygbit och där ställdes resegrammofonen, så när vi blevo trötta spelade vi upp en liten trulerutt.

**Docenten Fil. Dr.
Sten Kallenberg**
skriver om Tvätt-Björn.

Vid undersökning av ett i Örebro den 5 oktober 1930 inköpt prov på tvättmedlet "VITA TVÄTT-BJÖRN" kunde jag ånyo konstatera, att preparatet ej innehåller vattenglas eller kloravgivande ämnen, har hög tvålhalt samt är så sammansatt att det ej kan verka frätande och skada tvättkläder.

Preparatet uppfyller sålunda till fullo de fordringar, som böra ställas på ett modernt förstklassigt tvättmedel.

Stockholm den 10 Okt. 1930.

Sten Kallenberg

Tvätta med

**VITA
TVÄTT-
BJÖRN**

H 310

Det är som synes inte precis någon vilokur att taga anställning som kojlagsföreståndarinna. 16 timmars arbetsdag om dygnet är intet ovanligt. En 18-års flicka, som ensam skött ett stort skogskojehushåll fick t. o. m. gå upp och laga ett mål mat mitt i natten för arbetet vid sågen måste gå i skift. — Halv fyra går jag upp för att hinna med att laga första målet innan mannarna skall till skogen och vid 9-tiden får jag lägga mig. — I allmänhet består ett kojlag av 10—12 man. Mindre än 6 bör det inte vara för att väl löna sig men heller inte mer än tolv, för att en hushållerska skall kunna medhinna alla sysslor. Vid femtiden börjar arbetet vanligen för dagen och sedan gäller det att hänga i dagen lång för att hinna med middagsmålet vid 12-tiden, aftonvarder vid 4-tiden och sedan kvällsmålet klockan 8. Dessemellan hinner de som äro duktiga med att stoppa strumpor, tvätta varjehanda och hålla fint i kojjan. Med ved och vatten hjälper dem mannarna och till och med att torka disken ibland — då vankas som tack en extra kaffekopp. Manskapsrummet skuras i vissa kojor av mannarna själva. Överhuvud taget får man ett handtag till hjälp när det behövs och alla svara samfällt att arbetarna visat sig högt uppskatta deras arbete. En tydligen mycket omtyckt hushållerska berättar, att hon ofta blev uppvaktad av kojlaget gemensamt med konfekt och vid uppbrottet fick en fin och dyrbar present.

Det faller av sig själv att de som åtaga sig dessa platser äro sådana kvinnor som lärt vad ihållande och tungt arbete vill säga. Den betalning de åtnjuta varierar åtskilligt; från 35 kronor i månaden till 75. Det blir med andra ord endast rejält och duktigt folk man får till skogen och det har visat sig, att det inte på minsta sätt vållat några obehag för en kvinna att vistas så länge ensam bland alla dessa män under så primitiva förhållanden som här påfordras.

Kvinnorna själva äro fullt belättna med sitt arbete i detta avseende. Alla svara att arbetarna uppfört sig oklanderligt, varit vänliga och artiga. — Alla ha varit mycket snälla och hyggliga, ingenting att klaga på, skriver en. — Inga svordomar, inget kortspel, ingen fylla i mitt kojlag, säger en annan. — Det finns sålunda ingen modern ättling till hjälten från Sängen om den eldröda blomman! — Sedan blir det naturligtvis en annan fråga att söka få kojorna inrättade så, att hushållerskan har åtminstone en avbalkning, där hon kan ha sin säng. Med god vilja

och små medel har detta också låtit sig göra på de flesta ställen.

Den stora frågan är naturligtvis; hur ställer sig i ekonomiskt avseende ett hushåll som detta för arbetarna? Måste det inte bli dyrare än när var och en svarar för sin kost? Det visade sig emellertid redan vid de första försöken, att detta ingalunda blev fallet, och sedan har man mer och mer fått belägg för att gemensamhets-hushållen även ur ekonomisk synpunkt är att förorda. En av våra hushållerskor skriver, att hon ofta hört mannarna tala om att deras matlagning förr alltid gått till mer än 2 kr. om dagen — ibland ända upp till 2:50 — men sedan alla räkenskaper blivit klara har det visat sig, att utgifterna pr man och dag, inbegripet hennes lön endast blivit 1:86. På ett annat ställe har man lyckats komma ned ända till 1:38 pr man och dag, men i allmänhet ställer sig kostnaderna omkring 1:90. Och för denna lägre kostnad få då arbetarna en omväxlande och vällagad husmanskost.

Under dessa förhållanden kommer man mer och mer till den uppfattningen, att det måste vara okunnighet eller brist på företagsamhet som gjort att arbetarna ännu inte i större utsträckning än som skett ordnat med gemensamhets-hushåll.

Det behövs så innerligt väl en kvinna i en skogskoja. Hennes arbete gör, att männen också få tid att ägna sig åt läsning och radio på sina lediga stunder.

Arbetarna böra emellertid själva taga hand om saken och ordna det som det för dem blir lämpligast ehuru det bör ligga i arbetsgivarnas intresse att understödja dessa kooperativa hushåll. Som förut påpekats behövs det vissa enkla men ofrånkomliga anordningar i kojorna — ordentlig kokspis, ett torkställe för våta kläder, en avbalkning för hushållerskan, skafferi och vissa andra arrangemang, som med god vilja lätt skulle kunna åstadkommas. Det fordras sålunda inte från något håll vidlyftiga ekonomiska uppoffringar för att skänka reformen sitt stöd. Så mycket angelägnare bör det vara för alla parter att i en snar framtid söka finna en god och enkel lösning på ett för en stor folkgrupp vitalt problem.

Ruth HAMRIN

Nya prenumeranter

ha under denna månad strömmat in till Morgonbris. Alla arbetarkvinnor måste dock bli Morgonbris' läsare. Sänd snarast in fullteknade prenumerationslistor!

De som slaget träffar hårdast.

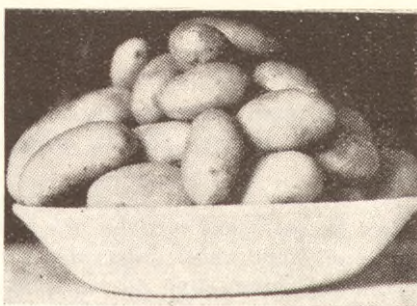
(Forts. från sid. 6.)

hjälpssamma kvinnohänder tagit hand om storrengöringen av fönster och väggar.

Den gamle arbetaren, som tar emot i sorgen deltagande vänner och kamrater, beklagar man inte på samma sätt. Det är som om man tyckte att han inte blivit så grymt överrumplad som modern. Männerna veta dock bättre besked om världens gång och de förhållanden, som gång efter annan stänga fabriksportarna för bygdens arbetare: 1921 lockout, 1923 och 1924 åter konflikt, 1928 den månadslånga jättelockouten. Arbeta de ett år kan man vara säker att det ett nästa blir lockout eller strejk. Arbetsgivarna driva dem till det yttersta utan någon misskund. Den, som knotar aldrig så litet, ser arbetsledningen till att vid första bästa tillfälle få ur vägen. Inte mindre än tolv sågverk i Ådalen ha stannat sedan år 1914. Rationaliseringen överflödiggör ständigt större arbetarskaror. I kollargången t. ex. där tidigare nio man sysselsattes arbete nu endast tre man.

Vägarna i socknen äro makadam-belagda mil efter mil. Sågverkspojkarna ha knackat tusentals kubikmeter. Till en början blevo deras händer farligt illa åtgångna, men nu väl igenom provotiden ha ynglingaarmarna blivit hårda, som stenen de gå löst på. Lönen är kr. 7:50 pr kubikmeter. Det gör mellan 4 och 5 kr. om dagen, men så vålla busspengarna ett minus på 50 öre. Mången familjefar, som går kvar i sågen eller fabriken kommer inte upp till mer än kr. 1.500—1.600, ty de dagar under året han "är ute", vilket betyder att han har arbetstillgång, äro lätt räknade. I Frånö by råder i skrivande stund stor oro. Sista dagarna i månaden avgöres om fabriken skall läggas ner eller inte. Många av de äldre arbetarna ha med mycken möda skapat sig trevna egna hem, som i den händelse driften stannar, alldeles äventyras då ägarna ännu häfta i skuld för dem. Kommunen, som räknar med 15.000 invånare, är ansträngd till det yttersta, då det gäller ekonomin. Den har redan lånat upp så mycket den har rätt till. Sista lånet uppgick till 360.000 kr. Enbart 72.000 kr. anslås till skolbyggningar för att bereda de arbetslösa byggnadsarbetarna utkomst. Fattigvårdsstaten går årligen upp till 300.000 kr. förutom arbetslöshetskommitténs medel.

De arbetare, som händelsevis ha en jämförelsevis jämn inkomst, få känna av nödtillståndet i form av ökade skattebördor och dryga extra uttaxeringar. Men arbetarna i Ådalen äro

Mer och billigare grönsaker!

Det är lustigt att tänka sig, hur svallvägorna från ett riksdagsbelut kunna skölja över oss, när vi gå till torget och handla. På annat ställe i Morgonbris står att läsa, hur i riksdagen en motion väckts om frukt- och grönsakstullar under vissa månader om året, som vi säkert märkt, när vi härnäst skulle lagt i vår korg blomkål, tomater, persilja och annat som vi lärt oss att uppskatta. Av fröjd över att attacken misslyckades och inför våren och sommaren, då allt fler ha råd att sätta frukt och grönsaker på sitt matbord lämna vi några förslag till grönsaksmåltider, hämtade ur den på Tidens förlag utkomna boken "200 middagar".

Bananer,

Ragout på grönsaker,

Oskalad potatis.

Ragout på grönsaker: ¼ kg potatis, lika mycket kålrabbi, brysselkål, blomkål, 1 stor purjolök, smör, kryddor, vit sås. — De rensade, tvättade och fint sönderskurna grönsakerna kokas mjuka i smör, kryddas

hårdade sedan barn. En, vilken bara sexton år kom med i upploppen här år 1907 och fick sju månaders fängelse, berättar om de dåtida pressade dagsverken, som började klockan 5 på morgonen och höllo i till 7 på kvällen, om modern, som nöden tvang att lämna hemmet och småsyskonen för det tunga stuveriarbetet på skutorna.

Den, som ser tillbaka på detta, räknar med de framsteg, som ändå gjorts, och vågar tro på framtiden; han räknar med hur det skulle vara om varje organiserad arbetare gav L. O. en tjugofemöring varje vecka. Om ett tiotal år skulle de svenska arbetarna kunna inköpa hela industrin.

Denne arbetare, som välsignar åttatimmarsdagen, därför att arbetet tack vare den inte längre är blott och bart en förvärvskälla utan det, som ger livet större delen av dess innehåll, äger ett personligt kapital, som ej kan uppvägas med guld: trohet till sina ideal. Den stämning, som under senare tiden rått i Ådalen, varunder

och lägges strax före serveringen i vit sås.

Blandad frukt,

Sellerisoppa,

Majsskivor.

Sellerisoppa: 2 selleriknölar, 1 morot, 2 msk. smör, 1 msk. mjöl, ½ l vatten, 1 l grönsaksspad, salt, gräslök, 3 msk. grädde. — Sellerin moroten skäras sönder i småbitar och fräsas mjuka i 1 msk. smör, mosas i kastrullen och spädas med grönsaksspadet och vattnet. Får koka 30 min. Soppa serveras med den hackade gräslöken och grädden.

Majsskivor: 250 gr krossad majs lägges kvällen före användningen i kokande saltat vatten och kokas till en tjock gröt. Sedan den har svalnat, iröres ett ägg och finhackad gräslök. — Nästa middag skäres massan i skivor, som vändas i ägg och stötbröd och stekas gulbruna på bägge sidor i smör eller flott.

Apelsiner,

Spenatsoppa,

Risrand med grönsaker.

Risrand med grönsaker: Till 1 kkp. opolerat ris 3 kkp. grönsaksspad, 1 lök, salt persilja och gräslök. — Riset rensas och tvättas, torkas, fräses med löken i smöret och spädas med grönsaksspad. Kokas på svag eld c:a 1 timme. Fylles i smord form och stjälpes vid serveringen på hett fat. Runt om lägges förvällda blandade grönsaker, eller 1 l ärter. Allt hälles med hett smör.

Spenatsoppa: Lök, hackad spenat, stötbröd, som är fräst i smör, vatten eller buljong kokas till soppa, som saltas och serveras efter tillsats av 1 kkp. grädde.

RITA

arbetarna ej kunnat samsas under samma tak, bottnar väsentligt i besvikelsen över män, som i går sade ett och i dag ett annat. Folkledaren i Ådalen kan vara en gud, men ve honom om han tar av på en annan väg. Psykologiskt sett ha de senaste upprörda veckorna givit mycket att lära och lägga på minnet.

Landshövding Kvarnzelius skulle ha varit med och sett de tolv-, tretton-åriga pojkar, som efter att ha lyssnat på dagsnyheterna i grannens radio kommo instörtande till sin far och jublade över att utskottet i riksdagen gått in för det högre anslaget till beredskapsarbetena. Ungdomen är spant avaktande. Den vill ha arbete, den vill ha framtid.

Endast kvinnornas passivitet är en gåta, som till och med den mest ordvige kommunist gått bet på. Männe skotten i Lunde väckt dem till att se att de ej längre få bli ovetande utanför det gemensamma handlandet, att vi människor skapa varandras öden.

—j.

FULLGJORT VÄRV - NYA TAG

Under april månad höllo de flesta kvinnodistrikten sina årskonferenser. Dagordningarna upptogs huvudsakligast av redogörelser för det gångna årets verksamhet och val av distriktsstyrelse.

Årsberättelserna vittna i allmänhet om ett prisvärt arbete. Särskilt synes valarbetet för landstingsmannavalen förra året ha omfattats med liv och lust.

Något särskilt missnöje över att så få kvinnor blevo valda, avspeglas icke i redogörelserna, varför väl detta sakförhållande klarats upp på respektive orter, där det kunnat ses i belysning av den dåvarande situationen.

Beträffande stads- och kommunalfullmäktigevalen talas dock om valledningarnas nonchalans mot kvinnorna ifråga om deras rätt till valbara platser å kandidatlistorna.

Här nedan en sammanfattning av besluten på årsmötena.

Göteborgs kvinnodistrikt beslöt, att under veckan 9—16 augusti hålla en kvinnokurs på Viskadalens folkhögskola, i vilken kurs Hallands kvinnodistrikt beslutat deltaga.

Inom Göteborgs kvinnoklubbar fungerar sedan många år en cirkel, kallad kulturella cirkeln, som nu vilje utvidga sitt arbete till att även bli va rådgivande för klubbarna i deras studiearbete.

Polissysterfrågan har mycket intresserat kvinnoklubbarna i Göteborg, varför det beslöts att undersöka om behörighetslagen medger rätt för tjänstens utvidgande att omfatta deltagande i förhör o. s. v.

Skaraborgs kvinnodistrikt, som endast är ett år gammalt, har också utrett en del som ej skulle kunnat göras av klubbarna var för sig. Arbetsfältet är dock ett av de mest svårarbetade i Sverige. På konferensen beslöts om en intensiv instruktions- och agitationsverksamhet under kommande arbetsår. Som det finns många arbetsdugliga och villiga krafter inom distriktet, hoppas man på god framgång för kvinnorörelsen även i denna landsända.

Älvsborgs södra kvinnodistrikt höll sin årskonferens i Ulricehamn under stor tillslutning från medlemmarnas sida. Till diskussion hade upptagits arbetslöshetsfrågan, vilket resulterade i beslut om "hemställen hos förbundsstyrelsen att medelst utsända petitionslistor samla namnunderskrifter till stöd för de socialdemokratiska riksdagsmotionerna i frågan under nästa års riksdag".

Även folkpensioneringen diskuterades och beslöts ett uttalande i samma riktning som i arbetslöshetsfrågan.

Värmlands kvinnodistrikts årskonferens diskuterade även mycket ingående arbetslöshetsfrågan. Här enades man om att föreslå partistyrelsen att anordna demonstrationer över hela landet samtidigt med frågans behandling i riksdagen.

Västmanlands kvinnokonferens behandlade flera aktuella frågor. "Våra barn och automathandeln", "Arbetshemmens nöjesläsning och arbetarpressen", "Opinionsrörelse i folkpensioneringsfrågan och frågan om upprättandet av ett kvinnoklubbarnas semesterhem inom distriktet", voro de väsentligaste.

Därvid fick distriktstyrelsen i uppdrag att fullfölja arbetet för semesterhemmet. Vidare uttalades önskan om att styrelsen skulle söka samarbete med övriga arbetareorganisationer inom länet, för åstadkommandet av en opinionsrörelse i folkpensioneringsfrågan.

Stockholms läns kvinnokonferens hade även arbetslöshetsfrågan uppe till diskussion och beslöt instämma i ungdomsförbundets aktion för åtgärder till bekämpande av ungdomsarbetslösheten. Dessutom uttalades att på närmast kommande kamratmöte frågan skulle upptagas och belysas ur mödrarnas och kvinnornas speciella synpunkt. Distriktstyrelsen ålades planera för agitation på 22 platser, förbereda en omfattande upplysningsverksamhet i nykterhetsfrågan och ordna en turné i länet med fru Waern-Bugge som talare i fredsfrågan.

Under diskussion ifrågasattes även om klubbmötena verkligen skulle inställas under sommarmånaderna, vilket av många ansågs verka förlamande på rörelsen, varför klubbarna uppmanades att inför besluten om sommarledigheten taga frågan under allvarligt övervägande, huruvida icke klubbmötena skulle kunna hållas även under juli och augusti månader.

Från de övriga distriktskonferenserna inflyta referat i nästa nummer.

Två jubilarer

Charlotta BERGVALL

Ida PALMKVIST

Den 18 maj fyllde vår partikamrat fru Charlotta Bergvall i Vansbro 50 år. Hon har tillhört vår klubb i Vansbro från dess början och med aldrig svikande intresse deltagit i dess arbete. Hon har bl. a. varit sekr. sedan klubbens början och är det fortfarande.

Fru Bergvall blev på sin högtidsdag föremål för hjärtliga hyllningar, i vilka Vansbroklubben instämde samtidigt de framförde ett hjärtevarmt tack för de tjänster hon nedlagt för klubben.

Den 21 maj fyllde Ida Palmkvist 60 år. Hon tillhör den grupp pionjärer, som stodo i bräschan för arbetarrörelsen i dess första hårda år i Örebro.

Kvinnoklubben har hon tillhört sedan den bildades; därtill har hon verksamt tagit del i partitidningens start, såväl som ivrigt arbetat för den, särskilt under dess första svåra år. För Kooperationen har hon även ivrat och frivilligt ställt sina krafter till dess tjänst.

På födelsedagen blev jubilarer hjärtligt hyllad av alla som inom de olika rörelserna förstått att uppskatta hennes uppoffrande och oförtrutna arbete.

Sundbybergs kvinnoklubbns cirkel.

Sundbybergs kvinnoklubbns cirkel i föreningskunskap har haft 22 sammanträden. Men så har den arbetat och diskuterat många intressanta frå-

Semesterhem för husmödrarna.

Under vintern har Vestmanlands Soc. Dem. kvinnodistrikts V. U. med sin ordförande i spetsen arbetat intensivt för att väcka intresset och skaffa medel för startandet av ett semesterhem för husmödrar inom arbetarhemmen. Man har nu kommit så långt, att styrelsen vågat bestämma dagen för hemmets öppnande. Den 1 juli slås portarna upp i det nya hemmet — en villa på 4 rum och kök med stor tomt, vackert belägen på en ö i Mälaren — för de första pensionärerna. Vistelsen på vilohemmet är kostnadsfri för pensionärerna emedan initiativtagarna räknat med att det ändå blir stora utgifter för familjefadern, när mor tar ledigt från hemmets bestyr.

Endast några dagars vila från vardagsbekymren och det krävande arbetet i ett hem kan betyda oändligt mycket för en utsliten husmoder och vi önska därför all framgång åt detta första semesterhem inom kvinnoförbundet. Måtte det inom en snar framtid följas av fler!

FÖR ALL HYLLNING

i form av telegram, blommor och presenter, som kommit mig till del på min 75-årsdag, ber jag härmed att få uttala mitt hjärtliga och varmt kända tack.

Till Soc.-dem. kvinnoförbundets styrelse och klubbar och till alla gamla partikamrater från genombrotts- och kampåren riktar jag mitt innerliga tack för den vackra minnesgåvan. Den är för mig en kärkommen hälsning från arbetsfältet. *Anna Sterky.*

NYA LÄNKAR

Under maj månad ha kvinnoklubbar bildats i Bromsten, Stockholms län; Handöl, Jämtland; Lärbo, Gotland; Sommen, Jönköpings län och Örtofta, Skåne.

På flera platser äro kvinnoklubbar under bildande. *Fram för Kvinnoförbundet och Morgonbris!*

gor. I huvudsak har den följt A. B. F:s studieplan i ämnet, men dessutom har riksdagsman Källman hållit 5 föreläsningar i olika sociala frågor och flera uppläsningar med diskussioner ha ägt rum. Ella Ankers "Mödrälön" och Bernad Shaws bok "Den intelligenta kvinnans väg till Socialismen" ha särskilt intresserat medlemmarna.

NYTT UPPSLAG — DIALOG I HOFMANSTORP

Hofmanstorps Soc.-dem. Kvinnoklubb hade söndagen den 12 april anordnat kamratmöte och hade glädjen få stor tillslutning, i det att över ett 50-tal deltagare från klubbarna i Växjö, Lessebo, Orrefors och Älmhult hade infunnit sig, varjämte platsens arbetarekommun och S. D. U. K. hade inbjudits. Sedan Hofmanstorps musikkår spelat några nummer, öppnades mötet av fru Ester Franzén, varefter unison sång följde. Efter ett föredrag över Ernst Ahlgren följde uppläsning och sång. Därefter diskuterades frågan om anordnandet av s. k. "Värens dagar". Sedan flera talare yttrat sig, hänsköts åt kvinnodistriktets V. U. i Växjö att i samråd med partidistriktets styrelse utarbeta förslag till frågans lämpliga lösning.

Härpå följde kafferast med underhållning av musikkåren. När förhandlingarna ånyo upptagits, föredrogs en dialog, avsedd som inledning till diskussion över frågan: "Varför ställa sig flertalet arbetarkvinnor så oförstående för arbetet i våra kvinnoklubbar?" — Platsen för nästa kamratmöte liksom årskonferensen i höst bestämdes till Älmhult.

Den ovan omtalade dialogen "Varför ställa sig flertalet arbetarkvinnor så oförstående för arbetet i våra kvinnoklubbar?" har Hofmanstorpsklubben ställt till förbundsstyrelsens förfogande i den händelse den skulle kunna vara till gagn för någon annan klubb. Samtidigt vi med tacksamhet notera det goda uppslaget rekommendera vi dialogen med glädje till klubbarna ute i landet. Dialogen är klokt och fyndigt upplagd, vilket kommer väl till sin rätt i den rappa form den fått. *Förbundsordföranden.*

Årets kvinnodag firades utom vid de redan refererade mötena på följande platser: Kristinehamn, Sunnersta, Uppsala, Vadstena och Vansbro. Talare voro: fruarna Sigrid Gillner, Ruth Gustafson, Anna Hållander och Anna Wallin samt landstingsman hr O. Lokander. Antal åhörare omkring 800. Dessutom noteras att även Spånge kvinnoklubb höll ett lyckat möte, vilket meddelande tyvärr ej inflöt i förra numret.

Bra gjort!

Min sista turné för vintern gällde Gävleborgs län och det sista mötet Landafors. Landafors var inte upptaget i resplanen, men som där finns en mängd pigga och vakna ungdomar, kom en begäran från därvarande ungdomsklubb, att även de skulle erhålla ett föredrag. Alltså kom jag dit och fann till min glädje, att där bedrivits ett energiskt arbete för att få till stånd ett lyckat möte.

Till kvinnorna i samhället hade utsänts personliga inbjudningskort, å vilka den ena sidan upptogs av inbjudan och program för samkvämet jämte en uppmaning att lära känna den soc.-dem. kvinnorörelsen, samt å andra en maning till kvinnorna att vaksamt följa med de stora aktuella livsfrågorna, och man pekade särskilt på hur den förhärjande arbetslösheten hotar att ödelägga de svenska hemmen och att verkningarna därav träffar mödrarna hårdast. Det framhölls även att kvinnorna på många andra områden möta stora sociala orättvisor. Det hela slöts med en vädjan att läsa provinsens enda arbetartidning Hälsinglands Folkblad samt kvinnoförbundets tidning Morgonbris.

Agitationen hade inte varit förgäves. Den med blommor och grönt prydda lokalen fylldes nästan till sista plats av en publik, som till allra största delen bestod av kvinnor.

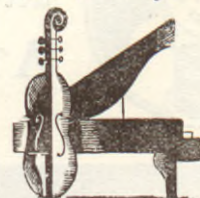
Programmet upptog förutom föredrag, musik och deklamation.

På många platser i landet bedriva ungdomsklubbarna ett gott agitationsarbete för partiet, och som jag för min del är mycket glad åt att få påräkna ungdomarnas medverkan i mitt arbete bland kvinnorna vill jag på samma gång som jag riktar ett tack till Landafors ungdomsklubb ställa en maning till övriga ungdomsklubbar att följa exemplet.

Det är inte första gången som en ungdomsklubb stått som mötesanordnare, men som arbetet i Landafors bedrivits på ett alldeles idealiskt sätt kunde jag inte motstå frestelsen att omnämna det.

Och jag hoppas som sagt på gott samarbete i fortsättningen och att detta inte endast kommer mig till del, utan även alla andra kvinnliga partivänner, som ute i bygderna arbeta för kvinnornas organiserande inom partiet och kvinnorörelsen.

Partiets kvinnliga sekreterare.

Det nya europeiska huset.

(Forts. från sid. 13.)

industrialismens möjligheter till standardisering, av maskinens bundna skönhet, såsom i de moderna samfärdsmedlen. Häri anknyter han emellertid just till den fransk-klassiska estetikens krav på klarhet och redagentemot akademisk traditionalism och romantisk stilkurtis.

Det är ett misstag, som Gotthard Johansson energiskt tillbakavisar, att Le Corbusier skulle negligera alla konstnärliga värderingar. Han anser funktionalismen inte blott ändamålsenligare och billigare, utan även skönare än andra nutida byggnadsprinciper. Skönare framför allt därför, att den i en syntes uttrycker vår tids egenart. "Jag analyserar", förklarar Le Corbusier, "de element, som bestämmer karaktären hos vår tid, som jag tror på, och som jag söker förstå inte blott i dess yttre uppenbarelseformer utan i dess djupare innebörd, och vars andliga struktur det synes mig vara arkitekturens egentliga uppgift att uttrycka."

Emellertid har funktionalismen, som ovan är nämnt, inte haft någon framgång i Le Corbusiers hemland. Det har blivit mästartens öde i Frankrike att praktiskt tillämpa sina idéer huvudsakligen åt enstaka miljonärer. Inte heller fick han bygga Nationer-

Härbärge för Frälsningsarmén i Paris. Ark. Le Corbusier. Huset villar på betongpelare och lämnar därigenom hela gårdsytan fri.

nas förbunds palats, till vilket han utarbetat ett förslag, som i stället förverkligades i Centrosojus i Moskva.

Från Paris ger Gotthard Johansson i *Storstadens problem* en livfull skildring, som kulminerar i upptäckten av jättstadens trafikproblem. Den gamla stadsplanen, som gjorts före

uppfinningen av bilen, motsvarar inte längre den våldsamma trafikens fordringar. Systemet med underjordiska tunnlar anser Gotthard Johansson vara en nödfallsåtgärd — den moderna storstadens problem måste lösas ovan jord. Ännu orimligare är det att betrakta storstaden som ett slags gigantiskt "misstag", vars utveckling man borde söka undfly eller hejda. Enda lösningen av detta dilemma, vilket var och en, som upplevt ett modernt trafikcentrum i en europeisk storstad, måste känna som en av tidens stora frågor, är att utifrån en ny stadsplaneteknik bygga om storstäderna. Härtill ansluter sig även ett annat, än viktigare problem, anskaffandet av hälsosamma bostäder åt storstädernas arbetar- och medelklassbefolkning.

U. S. A. har sökt lösa storstadens problem med skyskrapan. Denna är i och för sig inte opraktisk men har blivit det, som Le Corbusier uppvisat, genom att inpassas i en stadsplan, uppgjord för låghus. Bortsett från olyckliga ekonomiska följder, har den berövat grannhusen och gatan sol och frisk luft. Funktionalisterna mena därför, att ju högre hus man bygger, desto större avstånd bör det vara mellan husen. Husen få inte vara så höga och ligga så tätt, att de skugga varandra. Karakteristiskt nog

Lätt

De som använda Åtvidabergs bonvax förvåna sig över hur lätt boningen är. Åtvidabergs bonvax tillåter polering **omedelbart** efter påstrykningen och har en starkt smutslösande förmåga.

Åtvidabergs bonvax är det billiga och behagliga boningsmedlet för såväl parkettgolv som korkmattor.

Mångdubbla Edra parkettgolv och korkmattors hållbarhet genom att regelbundet bona dem med

**ÅTVIDABERGS
BONVAX**

Husmödrarnas bankräkning

I hushållskassan har man i allmänhet medel för att täcka de närmaste dagarnas utgifter, dels också medel för att verkställa betalningar, som skola göras först om någon vecka eller ännu längre fram. Denna senare del av hushållskassan lämpar sig för insättning på sparkasseräkning. Där äro pengarna i säkerhet, där förränta de sig, där äro de lätt disponibla

**STOCKHOLMS
ENSKILDA BANK**

har en ledande funktionalist, tysken Heinrich de Fries, uppmanat de unga arkitekterna att hellre studera tuberkulosstatistik än bläddra i Piranesis stick.

Detta innebär, att den gamla, från renässansen och barocken härstammande stadstypen med kvarter, rutat gatunät och torget som en öppen plats med husen till väggar spränges sönder till förmån för ett helt nytt, ett soligare och luftigare system. Framför allt har man därvid tillämpat det så kallade lamellformiga byggnadssättet, d. v. s. kvarteren ersätts av friliggande, parallella längor, orienterade med hänsyn till den rikaste soltillförseln. Gatan upphör därigenom att vara ett rumsbildande element och blir utslutande en kommunikationsled. Mellan husen blir det öppna gårdar, som delvis överta parkernas funktion att vara barnens lekplats. Därjämte föreslås att i stället för parkerna låta staden genomdragas av utsparade gröna bälten av orörd natur. Som åskådningsprov på ett dylikt byggnadssätt kan man hänvisa till nybebyggelsen på Fredhällsområdet i Stockholm.

Den sista delen av Gotthard Johanssons framställning handlar om *Den nya bostaden*. Här visar Tyskland vägen. Särskilt Frankfurt am

Main har under Ernst Mays ledning och tack vare sitt finansieringssystem — framför allt skatt på äldre hus för produktion av nya — åstadkommit bostäder, vilkas pris kan få en stockholmsfamilj att blekna. Gotthard Johansson beskriver en lägenhet på tre sovrum, ett vardagsrum (5×3 m) med en "arbetsnisch" (2.5×1.5 m), kök, tambur och w. c. jämte fast möblering, trädgård, värme och andel i bad- och tvättinrättning till (i svenska pengar) — 381 kronor pr år! Där ser man följden av standardiseringen, som är alla individualisters fasa, och en socialistisk bostadspolitik, som tar sikte på de fattigas behov. Därtill kommer givetvis även den sinnrika lösning, varmed arkitekten till det yttersta tillvaratagit det givna utrymmet. Principen är generellt den, att man gör ett stort vardagsrum och flera små sovrum, inte större än sovkupéerna i en järnvägsvagn, med en eller två familjemedlemmar i vardera. Om det hela ter sig kasärnlikt, måste man betänka, att det gäller bostäder för existensminimum. Och i Sverige bo de flesta arbetare i ett rum och kök.

Samma princip kunde också iakttagas på bostadsavdelningen på *Stockholmsutställningen 1930*, som Gotthard Johansson ägnar ett avsnitt.

Den gamla borgerliga treklängen salong, matsal och sängkammare var där i de flesta fall ersatt av ett vardagsrum med matvrå, en eller flera kabyssor och kök eller kokvrå. Utställningen hade sökt anpassa bostäderna efter Stockholms rekordmässigt höga hyror, som Gotthard Johansson med rätta betecknar som vårt bostadsproblems kärnpunkt, utan att dock gå in på den politiska sidan av saken. Vilken skada, att denne kulturellt radikale och socialt ansvarskännande kritiker skall vara knuten till Svenska Dagbladet, murarlögnernas och husjobbarnas speciella!

En mera ingående analys av utställningens bostäder avslutar framställningen. Dessa individuella exempel utelämnas, liksom detta referat i sin helhet blott försökt återge de principiella linjerna. Inte heller kan jag ge någon föreställning om det rika bildmaterial, som illustrerar texten, annat än säga, att det är ytterligt allsidigt och intressant. Gotthard Johanssons verk om den europeiska funktionalismen, i sitt slag det hittills enda svenska, är ett av de mest nödvändiga arbeten, vi på länge fått. Vad man närmast önskar, är att till exempel Kooperativa förbundets förlag ger ut en billig översikt i ämnet, som kan köpas av gemene man.

**goda
middagar**

Sveavägen 68

**konsum—
restaurant**

Bliv medlem

av Sveriges socialdemokratiska
kvinnoförbund!

På omkring 250 platser i landet
har förbundet avdelningar.

Närmare upplysningar för vinnan-
de av medlemskap erhålles å förbun-
dets expedition, Upplandsgatan 1,
3 tr., *Stockholm*. Tel. 188 86.

Ordf. fru Signe Vessman besvarar
skriftliga förfrågningar.

**Stockholms soc.-dem. kvinnoklubbers
samorganisation:** Ordf. och korresp. fru
Sigrid Lundin, Gröndal. Tel. Gröndal
116. Kassör fru Anna Larsson, Mittel-
vägen 8, Enskede. Tel. Enskede 183.

Sthlms Allm. Kvinnoklubb sammanträ-
der första torsdagen i varje månad kl. 7.30
e. m. Lokal: Västmannagatan 1, 1 tr.
Ordförande fru Anna Carlsson, Jung-
frugatan 41 B, 3 tr.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-
dem.) håller ordinarie sammanträde 2:dra
torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. å
lokalen Kocksgatan 24, sal C, i. p. g. n. b.
Ordf. fru Beda Jansson, Blekingegat. 65,
3 tr., Stockholm.

**Stockholm: Kungsholms soc.-dem. kvin-
noklubb** sammanträder 2:a fredagen i
varje månad kl. 7.30 e. m.
Ordf. fru Vilma Iskull, Lindhagens-
gatan 69. Tel. Kungsh. 6790.

**Stockholm: Vasastadens soc.-dem.
kvinnoklubb** har ord. möte 1:sta ons-
dagen i varje månad i församlingssalen
Västmannagatan 63, kl. 7.30 e. m.
Ordf. fru Hanna Lundin Hagagatan
20. Tel. Va. 6282.

**Stockholm: S:t Görans soc.-dem kvin-
noklubb** håller möte 2:dra onsdagen i
månaden kl. 7.30 e. m.
Ordf. fru Jenny Larsson, Arbetaregatan
21. Tel. Kungsh. 9789.

**Stockholm: Södra Förstädernas soc.-
dem. kvinnoklubb** har ord. möte 3:dje
onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m.
Lokal: Liljeholmens församlingshus.
Ordf. fru Sigrid Lundin, Gröndal,
Tel. Gröndal 116 före kl. 11 f. m.

**Stockholm: Enskede soc.-dem. kvinno-
klubb** håller ord. möte 1:sta måndagen i
varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus,
Källvägen.
Ordf. fru Anna Larsson, Mittelvägen
8, Enskede. Tel. 183.

Föreningen för hembiträden i Stockholm
håller möte 1:sta torsdagen i varje månad
(utom juni, juli och augusti) i Studie-
hemmet, Bryggaregatan 12 b.

**Stockholms läns soc.-dem. kvinno-
distrikt:** Adr.: Ordf. Sara Andersson,
Igelboda, Saltsjö-Duvnäs. Tel. Ektorp 18.
Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten,
tel. Bromsten 146.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller
möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 8
e. m. i Folkets Hus B-sal.

Lidingö soc.-dem. kvinnoklubb håller
möte 3:dje måndagen i varje månad kl.
8 e. m. i Torsvik och Skärsåtra omväx-
lande. Ordf. fru Anna Johansson, adr.:
Sirius 3, 2 tr., Torsvik, Lidingö I.
Tel. 667.

Nacka soc.-dem. kvinnoklubb håller ord.
möte 1:sta onsdagen i varje månad kl.
7.30 e. m.
Ordf. fru Annie Wallentheim, Skuru,
Ektorp. Tel. Skuru 359.

Nynäshamn soc.-dem. kvinnoklubb hål-
ler möte 2:dra månd. i varje månad kl.
7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. fru
Elsa Eriksson, Centralgatan 68.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte
1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m.
i Huvudsta och Hagalunds Folkets Hus
omväxlande. Ordf. fru Sigrid Svärd, Ul-
riksdal. Tel. Råstahem 48.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje
månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.
Ordf. fru Alma Herlin, Solhem, Spånga.
Tel. 492.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb hål-
ler möte 2:dra måndagen i varje månad
kl. 8 e. m. i Nya Folkets Hus C-sal.
Ordf. fru Tora Zetterström, Sturegatan
26 B. Tel. 933.

Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möten tredje tisdagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus. Ordf.
fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel. 237.

Turebergs soc.-dem. kvinnoklubb håller
möte 2:dra måndagen i varje månad kl.
8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna
Ahlzen, Tureberg.

Väsby soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möte 2:dra tisdagen i varje
månad kl. 8 e. m. i Folkets hus.
Ordf. fru Karin Enström, Box 81, Uppl.
Väsby.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möte 1:sta onsdagen i varje må-
nad kl. 7 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller
möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m.
i Arb.-föreningens H-sal.

**Göteborg: Lundby soc.-dem. kvinno-
klubb** håller möte 2:dra måndagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. i Samarbetets lokal,
Brämaregården.

**Göteborg: Majornas soc.-dem. kvinno-
klubb** har möte 2:dra måndagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. å lokalen, Bangatan
24.

Göteborgs östra soc.-dem. kvinnoklubb
håller möten 1:sta onsdagen i varje må-
nad i lokalen Götaholmsgatan 1:sta och
3:dje tisdagen i månaden i lokalen Bonde-
gatan 14 kl. 8 e. m.

Malmö soc.-dem. kvinnoklubb håller
ord. möte första torsdagen i varje månad
kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, sal 7. Ordf.
och korresp. sekr. fru Mathilda Mårtens-
son, Jörgen Ankersgatan 9, Malmö.

Malmö östra soc.-dem. kvinnoklubb
håller ord. möte andra tisdagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. å Stjärnans sällskaps-
lokaler, Porslingatan 1. Ordf. och korresp.
sekr. fru Mathilda Pettersson, Fredsgatan
11. Tel. 10640.

Mjölby soc.-dem. kvinnoklubb håller ordi-
narie möte 3:dje måndagen i varje månad
kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. Hanna
Nygren, Box 31, Mjölby.

Tillberga soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen
i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus.

Alla för arbetarrörelsen

intresserade kvinnor

böra läsa Landsorganisationens
tidskrift

Fackförenings- rörelsen

Den utkommer med
ett 24-sid. häfte varje
vecka och kostar, för
helt år Kr. 6:15 för
halvt år Kr. 3:15.

Prenumerationen kan ske antingen
genom **postverket** eller direkt hos
tidskriftens exp. adress: **Landssek-
retariatet, Barnhusgatan 18,
Stockholm.**

Prenumerera på

Morgonbris

Pris 3 kronor per år

Varje medlem

bör bereda sig att deltaga i agita-
tionen för värvandet av nya med-
lemmar till den soc.-dem. kvinnorö-
relsen.

Drick
alkoholfri

Champis

Frukternas
vindruck

Levereras av bryggerier och vattenfabriker.

Aktiebolaget

Arbetarnes Tryckeri

FOLKETS HUS, STOCKHOLM, TEL.: 22 76, N. 40 43
POSTGIRO 4739

- Moderna stilar!
- Snabbt utförande!
- Moderata priser!

Rekommenderar sig till utförande av alla slags trycksaker.

Hotell Excellent

BRYGGAREGATAN 12 B
STOCKHOLM
(2:a huset från Vasagatan, 2 min.
från Centralstationen.)

NYBYGGT - MODERNT
Tyst läge. . Facila priser.
Rum från 4 kronor.

Telefon: Norr 304 80 - Tel.-adr.: Excellent.

En verklig världssuccés
15 språk, 700,000 ex.

Den tappre soldaten

SVEJKS

äventyr under världskriget
av Jaroslav Hasek

I. BAKOM FRONTEN

II. PÅ VAG TILL FRONTEN

Glänsande enhälligt beröm i alla länder.
Pris pr del h. 4:—, inb. 6:—, halvfr. b. 9:—
Erhålles i varje bokhandell
30 % rabatt när minst 5 ex. rekvireras
pr postförskott direkt från förlaget.

AXEL HOLMSTRÖMS FÖRLAG
STOCKHOLM

Hermes
är

cykeln i stjärnklass

1931 ÅRS MODELL

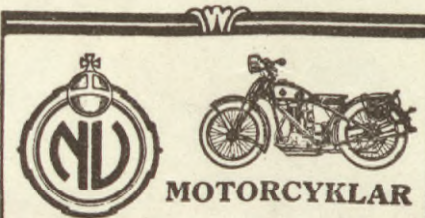
den bästa som någonsin framstälts

NYMANS

garanterar förnämsta kvalitet

Aterförsäljare på alla större platser

A.B. NYMANS VERKSTÄDER
UPPSALA

MOTORCYKLAR

SEGRARE

i Grand Prix - TT - Six Days-lopp
krävande landsvägs- och baktävlingar

Efter ingående jämförande prov
antagen av svenska armén

NYMANS

garanterar förnämsta kvalitet

Katalog gratis på begäran

A.B. NYMANS VERKSTÄDER
UPPSALA

För den

som ämnar köpa en

KAPPA eller
KLÄNNING

av prima kvalitet till
humant pris är rätta
adressen

BIRGER
LUNDBERGS
Kappaffär
Järnagatan 1
SÖDERTÄLJE

S:t Görans Begravningsbyrå

Jenny Larsson

Fleminggatan 60

Tel. K. 4724.

*

Ombesörjer allt vid dödsfall

Eldbegängelser

Balsameringar

Bomullsmousslin

nya mönster 0:55, d:o ylle, 75 cm 1:25,
Allmogegardiner 0:23, Gångmattor 0:90,
Cretonger 0:45, Draperityg, 120 cm 1:15
met. Kökshanddukar 2:90. Filtar, mönst-
rade 3:60. Cretongtäcken 10:—, Madrasser
6:—, Rullgardiner 1:50, Glansull 2:50,
Fjäder, ångrenad 1:75 kg. 100-tals andra
artiklar billigt. Oskarsons Lager, Kungs-
gatan 70, filial: Hornsgatan 8, Stockholm.

K. F:s

EVE-Margarin

Pris 65 öre
pr halvt kilo.

Delikat som smör.

Säljes endast i Kooperativa butiker.

TIVOLI

i Gröna Lund å Kungl. Djur-
gården är numera en sevärd-
het för varje besökare av
Stockholm.

